

מאמרי ז'בוטינסקי, 1919–1920

ואך ז'בוטינסקי על מעמדו של היישוב היהודי ועל התגנשותה של החברה הלאומית
בארץ־ישראל לאחרי הכיבוש הבריטי – מאמרי בעיתונות הארץ־ישראלית ("חדשות הארץ"
ו"הארץ") בשנים 1919–1920

א.

תשעה המאמרים המתפרסמים כאן נבחרו מתוך עשרות המאמרים שפירסם
זאת ז'בוטינסקי בין יוני 1919 לראשת שנת 1923 בעיתונים הארץ־ישראליים
"חדשות הארץ" ו"הארץ",¹ והם נכתבו בעת שהותו של ז'בוטינסקי
בארץ־ישראל תוך כדי מעורבות רבה ופעילה בחיי היישוב ובהתארגנותו
לאחר הכיבוש הבריטי.

העיתון "חדשות הארץ" החל מופיע ב-8 ביוני 1919 כהמשך של העיתון
"חדשות הארץ הקדשה", שגלוינו לראשונה הופיע בקהיר ב-4 באפריל
1918, והפרק בדצמבר 1919 לעיתון היום "הארץ".² שני כתבי־העת היו
עיתונים בלתי־מפלגתיים אף כי קרובים ליישוב האוריינטי, וז'בוטינסקי
העדיף לכתוב בהם ולא בעיתונות המפלגתיות של הפועלים.³ בעיתונים אלה
הביע דעתו והשპותיו על קשת רחבה של נושאים שעמדו על סדר יומו של
היישוב; נושאים מרכזיים ונושאים מחיי היום־יום: המדיניות הבריטית כלפי
היישוב, יחסו של המישל הצבאי, בעיות בינלאומיות, ביקורת ספרותית,
שאלות בענייני תרבות, לשון ועוד. פעילותו העיתונאית השתלבה בפועלותו

1. רשות מלאה של מאמרי ז'בוטינסקי בשני העיתונים ובעתונים אחרים באותה תקופה
ערץ ישראל ירוביץ: כתבי זאב ז'בוטינסקי מרנו־ז'ית"ש (1897–1940) – בביבליוגרפיה
פיה, תל־אביב תשל"ז, עמ' 132–150. המאמרים נדפסים ברשותה האدية של מערכת
עיתון "הארץ".

2. נורית גוברין, שי של ספרות, תל־אביב תשל"ג, עמ' 9–15.

3. ברל צנלסון הצעיר על כך שעיתונה החדש של אחותה העבודה, ה"كونטרא", לא
הזמן את ז'בוטינסקי להשתתף בו. יהודיה שרת (עורך), אגדות ברל צנלסון, תל־אביב
תשל"ג, עמ' 439.

הפוליטיית והציבורית ובהופעותיו הרבות לפני חוגים שונים בהרצאות בעל-פה.⁴

מתוך מגוון הנושאים הרחוב עליהם כתב ז'בוטינסקי בתקופה זו – מיגון המאפיין את תחומי התענינותו ובקיאותו הרבם בעבר ובעתיד – נבחרו מאמריהם הדנים בשני עניינים מרכזיים: התארגנותו העצמית של היישוב היהודי בארץ-ישראל לאחר הקיבוש הבריטי והשחיקה במעמדו לאחר האחרת באלוור. במבוא נביא סקירה מסכמת של עיקרי השקפותיו של ז'בוטינסקי בנושאים הקשורים קשר הדוק ואמץ בשני העניינים הנזכרים ובהשקפותו הכללית של ז'בוטינסקי ביחס להtagבשותה של חברה לאומית יהודית בארץ-ישראל. מן הרואי לצין כי נושא זה – הtagבשותה של החברה הלאומית האוטונומית היהודית בארץ-ישראל, תוך מודעות רבה מאוד להיותה של הקהיליה היהודית הקטנה חברה לאומית בהtagבשותה – נידון בהרבה ומתחוד היבטים שונים על-ידי כתבים שונים על דפי "חדש הארץ" ו"הארץ"

והובאו שם גם עדות מנוגדות לעמדותיו של ז'בוטינסקי.⁵

המאמרים בעיתונות הארץישראלית בתקופת שהותו של ז'בוטינסקי בארץ-ישראל מהווים שלב חשוב ומשמעותי בהתפתחותה של השקפות הציונית של זאב ז'בוטינסקי ובהתרכבותה היקף נושא התענינותו. מהבחן האשית הייתה זאת תקופה שבה הצה' ז'בוטינסקי פעמים את הuko שבחן מנהיג ציוני בכיר התופש עמדה רשמית ואחרית לבן מנהיג ציוני אופוזיציוני להנאה וחסר מעמד רשמי. להוציא ביקור קצר בשנת 1908,⁶ היו החודשים שבין יוני 1918 לولي 1920, תקופה הארץישראלית הראשונה של ז'בוטינסקי. אין ספק כי מעורבותו בחיי היישוב וניסיונו בארץ עיצבו לא מעט את עמדותיו כשבعال

4. לפי עדותו של אורבוכו, סדר בדף "הארץ", נוג' ז'בוטינסקי לעיתום לקרוא את מאמריו, מוקזר-זמן, ישר באזני סדר האותיות. שמעון סאמט, "ימי הבראשית של הארץ", הארץ, 25.12.1977. נוג' זה איננו מתאם לדרך הכתיבה של ז'בוטינסקי הידועה לנו, אך, מכל מקום, העברית של מאמר ז'בוטינסקי מסובלת למדי. על פעילותו החדשנית של ז'בוטינסקי בהופעות בעל-פה ראה: א. רמבה, המגן והאסיר, תל-אביב תש"ד, עמ' 19–44.

5. למשל, משה סמילנסקי, "האספה 'המייסדת'", חדשות הארץ, 18.6.1919; "לא הגעה השעה", שם, 8.7.1919; ו"מי יבחר?", שם, 1.12.1919; א.מ. בורוכוב, "העם והיישוב בארץ", שם, 30.6.1919; וראה גם מאמרו של י.ל. (י.ל. גולדברג), "האספה המייסדת", שם, 19.6.1919; הנ"ל, "הציבור וההנהגה", שם, 25.6.1919; ד"ר יעקב טהון, "האספה המייסדת", שם, 27.6.1919; וד"ר אריה ביהם, "לסידור חי היישוב", שם, 3.7.1919.

6. על ביקורו הראשון בארץ-ישראל ראה: יוסף ב. שכטמן, זאב ז'בוטינסקי – פרשת חייו (תרגום מכתב-יד דוד סיון), תל-אביב תש"ז, עמ' 139–141.

חבר הנהגה הציונית בלונדון עד שנת 1923, וגם לאחר מכן. באוקטובר 1926 בא לארץ-ישראל בשליית ושהה בה עד דצמבר אותה שנה, אך הפעם כמניגת של מפלגה פוליטית חדשה ואופוזיציונית, ברית הצה"ר, שנסודה שנה קודם לכן. באוקטובר שנת 1928 שב לארץ במטרה להשתקע בה, עזבה פעמים מרוצחאות אותה תקופה שהות ובפעם האחרון בדצמבר 1929, שלאחריה לא חודשה אשרת הכנסתה שלו ומאו לא הורשה לבקר בארץ. כל אחת משלוש התקופות הללו הטבעה חותם ברור על השקפות הציונית הכוללת, ובעיקר על העמדות שנקט בשאלות שונות, שעלו על סדר-היום בתנועה הציונית ובתווך חנעותו באותה תקופה. בכל אחת מתקופות השנות שלו בארץ-ישראל השפיע המגע הקרוב והבלתי-אמצעי עם ההוויה הארץ-ישראלית על עמדותיו, כאשר הדגש מושם על חשיבות מעמדו של היישוב היהודי ועל ההכרה בו כישות פוליטית ולואמת בעלת יהוד ובעל זרים משלה. אף-על-פי-כן נראה כי התקופה הארץ-ישראלית הראשונה, בשנים 1918-1920, הייתה התקופה ה"פלשתינונצנטרית" של ז'בוטינסקי. יותר מכל תקופה אחרת בחיו, ואולי גם יותר מכל אישיות ציונית אחרת בעלת מעמד ציבורי כשלו, הדגיש ז'בוטינסקי את יהודו של היישוב היהודי כחברה לאומית מתגבשת ואת הצורך להעניק לו מקום מיוחד ומרכזי בתנועה הציונית ולסייע לו למלא את חייו הלאומיים בכל התחנים ההופכים לחברה לחברת לאומיות שלמה.

ב.

יחסו של הנהגה הציונית ליישוב ולמוסדותיו הפוליטיים לא הציג לאחר הכיבוש הבריטי בהערכה יתרה. ועד-הצירים לא ראה ביישוב ובמוסדותיו העצמיים שותף שווה-עדך ומעיד בפיתוח המפעל הציוני בארץ ובמאבק המדיני על קביעת עתידו. נוצרה אוירה של הסתייגות ושל ביקורת הדדים בין ועד-הצירים לבין מוסדות היישוב? ז'בוטינסקי עמד בראש קבוצת אישים, שמחחו ביקורת על יחסם הקדר והמסוג של ועד-הצירים כלפי היישוב ומוסדותיו, ואשר ביקשו להעניק לאלה מעמד עצמאי ופועל ביותר.

בספטמבר 1918 מונה ז'בוטינסקי כחבר זמני בועדת-הצירים ובפברואר 1919 החליף את דוד אידר כקצין מדיני ראשי של הוועד.⁷ בתקמידו זה עקב מקדוב אחריו יחסו של המימש הצבאי הבריטי לציונות ומצא בו סימנים מודגמים של

7. אביתר פריזל, המדיניות הציונית לאחר הצהרת בלפור 1917-1922, תל-אביב 1977.

עמ' 41.

8. שם, עמ' 99.

הפליה לדעת היישוב מצד השלטונות הצבאים.⁹ אולם דומה כי ז'בוטינסקי החשיב יותר את הוועד הזמני שהוקם בנובמבר 1918 ואת הוועד הלאומי היהודי ארץ-ישראל שכונן באוקטובר 1919.¹⁰ הוא מילא תפקיד מרכזי בניסוחם של "זרחי פרקים לתוכנית שלטון זמני בארץ-ישראל" על-ידי הוועד-הපועל הזמני ליהודי ארץ-ישראל ביום י' בחשוון תרע"ט (18.12.1918). המועצה הארץ-ישראלית (הידועה גם בשם "האסיפה המכוננת השלישייה") קבעה גם את חמישת חברי המשלחת שתצא לפאריס ולונדון כדי להציג את דרישות היישוב וכיסויו למשלחת הציונית בוועידת-השלום. טענתו העיקרית הייתה כי על הנציגות הפלשית של היישוב להשתחרר מן היחס הפטרוני והבלתי של ההנהגה הציונית בלונדון וכי ארץ-ישראל מהווה את המוקד לפעילות הציונית שכן בה מתרגםות הלכה למעשה ההתחייבות הבריטיות כלפי הציונות. כיוון שהחשייב ביזור תקדים ואורחות חיים בכל תחומי היום-יום, ראה בנסיבות ביטוי מכירע לכיוון התפתחות היחסים בין בריטניה לבין הציונות אחר ה策רת בלפור. הוא היה משוכנע כי תביעותיו של היישוב מבוססות הן על רקע פעילותם בתקופה העות'מנית והן על הלחם הקוצר מאד של תקופת הכיבוש הבריטי.¹¹ לעומת זאת חסרים אף הזולול שבלט אצל חיים וייצמן כלפי נציגות היישוב, גילה ז'בוטינסקי ערות וקשב רב לשאייפותיו ולדופק החיים שלו.¹²

9. ב-12 בנובמבר שיגר ז'בוטינסקי לווייצמן דין-וחשבון קודר על המזב הפליטי, אצ"ם 4/16135 Z. וייצמן העיד כי ז'בוטינסקי "פסמי מדי". מכתב למזרכי בן הלה הכרך, 12.1.1919, אגדות וייצמן, ט, ירושלים 1978, עמ' 126. ב-8 בנובמבר כתוב כללה ברטין כי על ז'בוטינסקי לעזוב את הארץ שכן "ארץ-ישראל אין לו מה לעשות עכשו". הוא רק סובל... וקומו מתנמכה", שם, עמ' 266. ובמרוצת הזמן, ובעיקר אחרי מעצרו של ז'בוטינסקי הכלבה וגבירה ביקורתו של וייצמן כלפי השקפותו של ז'בוטינסקי ובאה לידי ביטוי חריף וובטה במאמרו לבנ'-גוריוון ולברל צנלוון, 8.6.1920, שם, עמ' 365. במאריו בעיתון היה ז'בוטינסקי פסימי פחות מאשר בתוכיריו ובהתבטאותיו הפומביות.

10. במרוצת שנת 1919 חלה ירידת ניכרת באמנותו ובسمכוותו של ועד-הציירים כתוצאה מהילפי-גברי תקופה. יהודה ריינהרץ, מבוא, אגדות וייצמן, ט, עמ' 9.

11. מאמריו "דרישות ארץ-ישראל", הארץ, 21.12.1919. על התגבשותה התודעה של מישל מדני עצמי בישוב ראה יצחק גיל-ההר, התארגנות והנהגה עצמית של היישוב היהודי בארץ-ישראל בראשות השלטון הבריטי עד לאישור המנדט (1917-1922), חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית תש"ג, עמ' 53-84.

12. אגדות וייצמן, ט, עמ' 117-118. וגם יוסף נדבה, "היחסים בין וייצמן ל'ז'בוטינסקי', האומה, 53 (טבת תשל"ח-דצמבר 1977), עמ' 114-125. לנרדאו כתוב ז'בוטינסקי על ברל צנלוון ב-20 ביוני 1920, כי מפלגת אחדות העבודה, מפלגתו של ברל צנלוון, היא "היחידה בארץ-ישראל שבה עוד ניתן למצוא תפיסת רעיון רוחנית-אופק, תנופה

ג.

ז'בוטינסקי העיריך יותר מכל את המים המדיניים. המלחמה בתקדים לرعاית היישוב היא קודם-כל מלחמה מדינית – טען. בעיתויו השונות של היישוב הון בראש ובראשונה בעיות פוליטיות. "אני דורש כי תשכחנה מפלגותינו את סיסמותיהן הכלכליות והתרבותיות, אבל נחוות לנופה קומץ אנשים, ולו גם קטן, שיטעים את הדגש המדיני. יותר מדי נוטים אצלונו לשכוח כי, למשל, שאלת העלייה היא, קודם-כל, שאלת היחס מצד הממשלה – ולא שאלת היחס מצד וייצמן ועוד-הצירים: עליה גדולה היא, קודם-כל, ודראה מדינית. גם שאלת השפה או "השלטת השפה", קשורה לא רק בקנאותנו אנו, כי אם במצב המדיני והמשפטי של בית-ספרנו, בזכות שתיננתה – לא על הניר כי אם במעשה – לשפות השונות במשטר הארץ[...]"¹³ דגש מדיני פירושו לא רק מהלכים בקרב מעצבי המדיניות בלונדון והשפעה על הכרעתיהם אלא "החוות, החוק, הזכות על-פי דין. לא יחס טוב כי אם זכויות טובות – זה העיקר".¹⁴

אולם התארגנותו של היישוב והקמת מוסדותיו לא נשפטו מתוך תכלית מדינית ובפרט פקטיבית מדינית בלבד, עם כל חשיבותם של אלה. אין ספק כי, כבר בתקופה הזאת, ראה בתנאים המדיניים הבבירים, המבוססים על מחויבות בריטית גלויה וכתוכה לשיתוף-פעולה עם התנועה הציונית את התנאי היסודי והחיוני ביותר לצמיחתו של היישוב היהודי בארץ-ישראל ולהפיכתו לחברה הרוב הלגומי בארץ-ישראל. אולם בתקופתו ה"פלשתינוצנטרית" הדגיש ז'בוטינסקי הרבה כי היישג המדיני, יש בכוחו להעניק רק את המНОף לפעולה ואת התנאים ההכרחיים לשם זה. ואילו יציקת תוכן תרבותי ומדיני-לאומי באוטה מסגרת זה תפקיד היישוב. ההישג המדיני לא היה תכלית בפני עצמה אלא תנאי הכרחי.

את התפתחותו הלאומית של היישוב ראה ז'בוטינסקי בדפוסים של התפתחות הדרגתית וצמיחה ארגנטינית. "יש אמרת אחת, אמרת בלתי-נעימה לחך הלאומי, אך אותה צריך לעכל, כי אמרת היא. בעיתון זהה, אין מקום למתחמות – לא לעربים ולא ליהודים. כמוום כמוונו, אם כי מסיבות נבדלות,

ידועה ושאייפה עזה להקרבה אישית". מכון ז'בוטינסקי 1/2/10. וראה באחרונה, יוסף נדבה, "הרकע לצמיחת האסכולה הרבי-יונייסטי" בסוגיות ציונות 1918–1948, אוניברסיטת חיפה תשל"ט – 1979, עמ' 43–23, הגורם התפתחות עקבית וחיד-משמעות בין השקופתו של ז'בוטינסקי בעת הביקור בארץ לבני מצע הצה"ר אחרי 1925.

13. "הdegש המדיני", הארץ, 15.3.1920.

14. "דרישות ארץ-ישראל", הארץ, 21.12.1919.

טרם בגרנו בשביל שלטון עצמי מדיני במלוא מוכן המלה. שלטון מדינה בימינו איננו אותו הדבר הפשטוט, אשר ידעווהו דורות העבר. אי-אפשר ביוםינו לברווא מלכות במאמר, כמו שנוצרו סרביה או בולגריה בזמנן – לייצור מלכות חפשיות ופארלמנטריות במקום שאין עוד מסורת תרבותית נconaה ומבוססת. מה שיצlich בacz'יכוסלביה ובפולניה לא יצlich בסוריה ובארץ-ישראל. תפקידי השלטון המדיני בימינו מורכבים הרבה יותר מאשר לפני יובל. אל סף החופש המדיני מוביל רק נתיב אחד ושמו "תרבות" – נתיב אחד ויחיד, ואין שני, ואין קפיצה-דרך ואין קפנדירה. השכלה רוחנית, שיפור וסידור חומרי וציבורי, לאמור עבדה איטית, מתמידה ומקפידה, והי הדרך לשחרור המדיני. באין תרבות מדינית – לשואה נכתיר מלבים, לחינם נא Sof פארלמנטרים; לא יתקיימו; ואם יתקיימו יהיו רק למסווה ולשעושוע בידי עמי התרבות".¹⁵

צמיחתו של היישוב היהודי בארץ-ישראל כחברה פוליטית חייבות להיות צמיחה מボקרת איטית וגידולו לא יהיה תוצאה של עלייה המונית בזמן קצר. [...] אין שום צורך שיבואו מומחי הגירה להשמע לענו, כי אי-אפשר להכנס תשעה מיליון נפש לתוך חבל קטן ובבהת-אחת. לא תשעה מיליון ולא מיליון אחד – הלא זה ידוע גם לתינוקות. עליה דורות הכהנה וסידור בטרם תחילן וכו' וכו'. כל בר-ביידב למד את זאת בתעלפה, ובוכוכו בין אנשי השכלה אין צורך להבהיר את ההלכות האלה [...]."¹⁶ ניתן, לדעתו, לצפות כי כעשרים אחוז מיהודי אירופה יבקשו לעלות לארץ-ישראל, וכדי שאלה יוכל לעלות לארץ-ישראל יש לפתח בעפולת ההשראה אינטנסיבית של הארץ. לצורך זה דרושה תכנית מעשית מתוכננת ומחושבת.

ז'בוטינסקי התיצב בעניין זה בין שתי דעתות קטביות: מצד אחד דוחה את תכניתו של מאקס נורדאו לкриאה לעלייה המונית בזמן קצר¹⁷ ומצד שני דוחה את ההיסוסים ואת הקриאה להקפת העלייה היהודית עד שיוכשרו לכך

15. ז'בוטינסקי, "המשבר הערבי", הארץ, 9.8.1920.

16. ז'בוטינסקי, "כמות העלייה", הארץ, 18.12.1919.

17. רק ב-1936 הפרק ז'בוטינסקי את "תכנית נורדאו" משנת 1920 – שקרה להעלות מיד לארץ-ישראל 600,000 יהודים מאירופה המזרחית בمعنى "מבחן צבאי" – לצייר תכניתו הציונית לפינוי היהודי פולין ("תכנית האבקוואציה"). נורדאו כתוב ב-1919 לדר. ש. פרלמן, מערכי "חדשota הארץ" מכתב בו יצא בתקיפות נגד הטוענים שיש לעשות הכל מתרך והירות, ובפרט בענייני עלייה, אצ"מ 119/71 A. בישיבת הוועד-הպועל הציוני בינואר 1920 נטען כי פרסומיו של נורדאו גורמים נזק להנאה הציונית. פרוטוקול מושב הוועידה, לונדון, 2–6 בינואר 1920, ג'ז.

התנאים בארץ-ישראל. הוא האמין שיש בכוחה של התנועה הציונית להכשיר את התנאים לעלייה גדולה ומתוכננת. "ארבעה תנאים דרושים לבניין אנטנסיבי: השפעה מדינית; נשים; כסף ותוכנות". הוא האמין כי התנועה הציונית מסוגלת להשיג מבריטניה את התנאים המדיניים הדרושים: אשר בעולםם, כמובן, כאמור, כי עשרים אחוז מתשעת מיליון היהודים במורח-איופה מועמדים לעלייה. אשר לכטף – "קודם בטענו בכטף שיביאו את העולה המוני והבוגני ממורח-איופה. עתה רואים אנחנו, כי אין ערך לפיסות" הניר המצור הנקראות מرك או רובל. המשא הכספי של בניית הארץ יוטל על עתה על שכמי היהדות האמריקאית, אולי בעורת יחידים מצרפת ואנגליה". על העזורה האמריקאית תחתmóד לא רק התנועה הציונית אלא גם יהדות המצויה הרעהה במורח איופה, ועל כן על הציונות לתכנית בניית אנטנסיבית שתציג את ארץ-ישראל כתחובה לחורבן שם.¹⁸

ז'בוטינסקי דחה את החלוקה בין ההון המכובן למטרות קונסטרוקטיביות ופרודוקטיביות לבין ההון המועד לשיער והצלחה ("כסף נדבות"). תביעתו הייתה לאחד את ההון הלאומי לקרן אחת, "קרן המעשר הלאומי", שתשמש לייצור עובדות בנות-קיימה בארץ-ישראל. ההון הלאומי יצטרך לבנות גם את תחנת החשמל וגם את האוניברסיטה – "תחנת הרוח". ההון הלאומי תפקיד מרכז ומכרייע בנין ארץ-ישראל, משומ שאין לטסוך על ההון הפרטני ועל ההשכעה המסתירית ומטרות רוח. ארץ-ישראל חסра את התשתית העיקרית לייצרת משק וחברה, וההון הפרטני אינו מסוגל ואינו מעוני לבנות בת-ספר ובתי-חולמים ודירות מסובסדות וליצור "סביבה תרבותית". ההון הפרטני עצמו לא יכול להתקיים בארץ-ישראל בעלי שההון הלאומי יבטיח את התנאים הבסיסיים של חברה תרבותית, ממש שלא יכול להבטיח בכוחות עצמו רמת-HIGHIM תרבותית לפועל השכיר.¹⁹

התנאים המדיניים ההכרחיים הם אפוא המוגרת והבסיס ליצירת עובדות – לייבש ביצות, יעור הרים, סלילת כבישים, בניית מסילות-ברזל, בניית נמלים, יצרת מושבות וערים, בניית בת-ספר ובתי-חולמים ויצירת שוקים מסחריים. כמוות ההון הלאומי תקבע את קצב יצרת התנאים החומריים, הנחוצים לקילתה של עלייה גדולה וליצירתה של חברה לאומי. שורש ניגוד-ההשכלה בין ז'בוטינסקי לבין מפלגות הפעלים הארץ-ישראלית לא היה בחשיבות המועטה שיחסו לעובדות של התישבות ובנין. חילוקי ההשכפות נבעו מכך שז'בוטינסקי ראה במושג "עובדות" מושג כללי המקיף

18. "כמota העלייה", הארץ, 18.12.1919.

19. "קרן אחת", שם, 16.2.1923.

את כל תחומי העשייה: רכישת אדמות והקמת יישובים כמו גם פתיחת של בנקים מסחריים וריבוי התושבים בעירם. מתוך השקפה כללית זו ראה את הצורך בשילוב חיוויי בין עלייתם של עובדים לבין עלייתם של מושקים קטנים לארץ-ישראל. הוא סבר כי העולים לארץ-ישראל חייכים להיות מוכנים למעבר לעבודת כפפים, בעוד שמרכיבותם של היהודים בארץ-ישראל מבקשים להיקלט בארץ ובמקצועות הפשיים שונים. "משיחות ופגשות עם עולים מתאפשר לפעמים הרושים, כאשרו התמזג אצל רבים שם ברוסיה החלום על דבר ארץ-ישראל עם חלומות אחרים. חלומות של Chi רוחה, חלומות של בתים נוחים (כמו בתל-אביב), חלומות של עסקים... ואנו יושבים פה הלא ורואים, כי בתשע מאות ותשעים ותשעה מקרים מאף לא יבוא אף אחד מהחלומות האלה".²⁰

לדעתו, דרוש מהפרק פסיכולוגי אצל העולים לארץ-ישראל כדי שייהיו כשרים לעבודת-כפפים. ואילו עולים אלה שיפכו להיות עובדי-כפפים יוכלו להיקלט בארץ-ישראל ולעבד בה רק אם תחולוה אליהם עלייה של מושקים קטנים קטנים. עלייה של המעדן הבינוני הנמוך, על ההון הפרטני והצנוע שלו, שערכו הידרדר בשל האינפלציה במזרח-אירופה, תאפשר רק אם ההון הלאומי ישיע לאינציאטיבה הפרטית. לפניו תכנית ההתישבות, שניינּ פנים לה: (א) עליית המעדן הבינוני היומי, גורם מרכזי ביצירת מקורות תעסוקה בארץ-ישראל; (ב) עליית המוניצי יהודים חסרי מקצוע והפיכתם בארץ-ישראל לעובדי-כפפים שייקלו בשוק הפרטី המתפתח. תהליך כפול זה יתרחש כתוצאה מתמורה פסיכולוגית עמוקה אצל העולים חסרי הרכוש ובתוכה מפעילות מתוכננת וaintensivit של ההון הלאומי והתנוועה הציונית. ארץ-ישראל היא ארץ בלתי-ימומת וחסרת תשתיות חברתיות ואנושית; כדי שהפועל יוכל להיקלט צרייך ההון הלאומי ליצור את התנאים החברתיים והתרבותיים האלמנטריים הדרושים לפועל היהודי; כדי שההון הפרטני יוכל להיות מושקע בפעילויות משקית קונסטרוקטיבית צרייך ההון הלאומי להקדים ולסייע לו ביצירת התשתיות הפיסית האלמנטרית ולהקל עלייו את העמסה. מי שסביר, טען ז'בוטינסקי, כי ההון הפרטני יכול גם להשקייע וליצור וגם לדאוג לתשתיות הפיסית והאנושית איןנו מבין את המזויות הארץ-ישראלית בוצרה נcona.²¹

ברור על כן כי ז'בוטינסקי לא ראה בעשייה המשקית והחברתית של מפלגות הפעלים את מוקד העשייה הציונית. גם אם העיריך את ההתישבות

20. "עם הארץ", שם, 16.1.1920 (בחתיימת א.ט.) ו"עובדות", שם, 23.4.1922.

21. "התישבות לאומית ואינציאטיבה פרטית", שם, 16.5.1922.

הshitophit, הרי לא בא ראה את העיקר, לא מבחינה חכילתית ולא מבחינה אידיאית וערכית. העדפתו את היוזמה הפרטית נבעה מטעו ערכית ותכליתית גם יחד: בארץ-ישראל לא תוכל לקום חברה סוציאליסטית והוינוח בעד ונגד הלאמת קרקע, למשל, הוא ויכוח-סרק, שכן אין בכךו של היישוב לנוקוט – גם אילו רצחה בכר – את העדים החוקיים והפוליטיים הדרושים לשם הלאמת קרקע או יצירתו של משקentralist. היוזמה הפרטית היא כוח המניע של יצירת העובדות הכלכליות, היא תגיע לארץ-ישראל בגל רצונו של ההון הפרטני הקטן לצאת מאירופה ולהבטיח את עצמו בארץ-ישראל. כדי שהונן זה לא יאבך בגולה, יש ליצור את התנאים למשיכתו לארץ-ישראל. גם יוזמה פרטית היא בגין "עובדיה" ולכן הוא כותב באוני זבריו של המשק השיתופי-הപועלי: "אין כובשים דבר חי, עליידי הלכה, אלא עליידי יצירה... היצירה קודמת לכל. קדושה ההלכה, אבל יצירה קדושה ממנה. ביצור אסור לנגע, הכל הזה חשוב בכל מקום. קל וחומר אצלנו – כי הלוֹא אנחנו נוצר או נמות".²²

מקום מרכזי העניק ז'בוטינסקי לייצרתה של תרבות לאמית חדש בארץ-ישראל. "עובדות" אינן רק עובדות כלכליות והתיישבותיות אלא גם "עובדות" בתחום הפעילות והיצירה התרבותית. יצירה תרבותית איננה עריכים מופשטים ואידיאולוגיה אלא שורה ארוכה של מוסדות ושל פעילויות: הקמת בת"ספרא לאותם, הדפסת ספרים בלשון העברית, הפצת השפה העברית – ציריך ליצור בת"ספרא, שיעורי-ערב, גני-ילדים, מגשרים, משחקים, במות עבריות, ספרי-ילמוד, ספר-יקראה, ספרי-מדע, מילונים, טרמינולוגיה מדעית, מפות לתיאור הארץ, מפות לתיאור הטבע, אוניברסיטה, טכניקון, פוליטיכון – ואין קץ לרשותה.²³ בית-הספר העברי ציריך להיות בית-ספר עברי בכל המובנים.²⁴ נשתדל שיהיו פרבירינו נקים ויפים ומוסדותינו מופתים במוסדות הציבוריים, נשתדל שיהיו מושגים טהורם בבית, ברחוב, של סדר ותועלת. באופן זה, עליידי דוגמה חיה ומרוכזת, גם 'נספי' על הסביבה הרבה יותר מאשר עליידי השפעה מפוזרת.²⁵

חברה לאמית היא לתפישתו מירקם של פעילות אינטנסיבית ומגוונת בכל

22. "ההלכה והיש", שם, 14.12.1919.

23. "עובדות ומצברות", חדשות הארץ, 27.10.1919. ראה גם מאמרו "ספרים", שם,

24. 8.10.1919 וכן זהר וייעקב שביט, "למלא את הארץ ספרים – ספרות מקורית לעומת

ספרות מתורגמת בתקה", יצרתו של המרכז הספרותי בארץ-ישראל, הספרות, 25

(אוקטובר 1977), עמ' 45–68.

25. "הסיג", הארץ, 12.1.1920.

26. "אחריות", חדשות הארץ, 8.10.1919.

תחומי החיים ואין להעדיף תחום אחד על-פני משנהו בשל העדפה ערכית כלשהי. חברה לאומית היא חברה המגבשת תרבות לאומית יהודית משל עצמה ומצויה פעילות פוליטית דינאמית.²⁶ הפעילות המפלגתית הרוחשת וריבוי המפלגות והרשימות שהתמודדו בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה לא נראית בעיניו כביטוי לפיצול מסוכן. לעומתו, אין להזכיר בין הפיצול בקהילה היהודית בגולה לבון ריב המפלגות והסיעות בארץ-ישראל: "המפלגות שיש בקרבנו לא קמו באופן מלאכותי, כל אחת מהן יש לה שורש חיוני ופסיכון. יש בינוֹן אדוקים וחפשיים: יש שכירים ויש נוטני עבודה; יש איכרים, יש בעלי-בתים וחנויות شبעיר, יש אונטלייגנץיה. יש, חז' מזה יש, ומוכרח להיות, פירוד הדעת הגדול, השorder והסוער בימינו על כל ארץ וגם כל נפש מסתכלת – הריב בין העיקר הפרטני והעיקר השטפני, בחינוי הכלכליים של הציבור". הפיצול הפוליטי איןנו על כו' ביטוי ל"קורתנות"; אדרבא, דוקא החשש מפנוי ריבוי המפלגות והסיעות הוא פחד קרתני. בחברה היישובית מסתיימת מערכת הבחירות בהקמת מוסדות על בסיס של ייצוג ושל השקפות ושל אינטרסים. זהו ביטוי לטבעה של חברה לאומית בריאה ודינאמית.²⁷

26. "שלטון עצמי", הארץ, 3.3.1920.

27. "המפלגות", שם, 3.3.1920. יתכן והמאמר בא בתגובה למאמרו של ד"ר יצחק מירקין, "על המפלגה" מה-4 באוגוסט 1919, שהتلונן על ריבוי המפלגות בישוב.

1. "נאמן וחפשי"

(לשאלת האספה המיניסטדת)

טרוי אונד פררי¹
לאצארוס

חדשנות הארץ, 29 ביוני 1919

אספה "מייסדת" או סתם אספה? לאaicפת השם; אבל במה שנוגע לתוכית – דומה אני, כי צריכה היא להיות דוקא מייסדת: לקבוע יסודות ומסגרות לחיוו המוקומיים של היישוב המפתחה. איננה יכולה, כמובן, לקבוע את תוכן של החיים הללו, לפטור את שאלות בניית העתיד, כי היישוב גדול וירובב, ומדי שנה תולדנה לו דאגות חדשות ויגלו לפניו נתיבים חדשים. אבל האופן שבו תיפתרנה השאלות האלה, העתידות להיוולד, דיני הפרוצידורה לפתרוןן, אותן עשר או תריסר ההלכות שעלייהן נשען הסדר הציבורי שבסכל ארץ וארץ – מי קבע את אלה אם לא אספה זו? למי עוד יש הרשות לכך, ולמי הנסויו? אומרים כי צריך לבחوت בקריאת האספה המיניסטדת. אבל עד מתי ובמה לבחוט? אם אין זכות מייסדת לששים אלף, מי אמר שישנה למאה ועשרים או גם למאותיים? בעניין זהה, המספר איננו מכיריע. יש פתגום: לא רק תימנינה הדעות, כי אם גם תישקלנה. כותב השורות האלה עצמו רק אתמול בא לארץ, ואין לו כל כוונה לזלול בקהל הציוני שבוחז; אבל אסור לשוכח כי יש הבדל עיקרי בין היישוב הנוכחי והעליה שתתחיל אחרי גמר השלום. אם נוציאו את היחידים שבאו במשך השנה הזאת, הרי היישוב הנוכחי קבוע במידה ידועה: אין בו אף אחד שישחה בארץ פחות מחמש שנים. חמש שנים הן זמן מספיק לגור שיתארח, כמו נובל גם אצל אומות העולם; במשך חמישה שנים, בראצינו או שלא ברצונו, מדעתו או שלא מדעתו, למד והורגל והתקשר. אבל בין אלה שיבואו עתה – מי יגיד, כמה יכו שורש וכמה לא יצליחו, אילו הם הבאים בכוננה להשתקע ולהיימה, ואילו הם המתכוונים רק לחזור את הארץ. עוד פעם: אינני מזולג בערכם של העולים החדשניים ואני רוצה לפגוע בזכויותיהם; להיפך, יזוע לנו שרבם דוקא מسلطה ומשמעותה של הסטודרטונו ושל אומנתנו

1. שמו של קובץ נאומים והרצאות מאת מוריץ משה לאצארוס, שבו נוסחה עמדתו של הפסיכולוג והפלוסוף היהודי-הגרמני, מייסדה של אסכולת "פסיכולוגיה העמים", על מעמדם של היהודים בחברה הגרמנית. – (Moritz Lazarus, *Treu und Frei – gesammelte Reden und Vorträge über Juden und Judenthum*, Leipzig 1887)

בכל מתחווננים לבוא, ושהעומדת ארצנו לקבל חומר אנושי מן המין היותר משובח, ובמספרים לא שיערנו: ועל ידיהם תיוולדנה אותן השאלות החדשות, ועל ידיהם תיפתרנה. אבל את העיקרים, את "עזרה דבריא" של היישוב, צריך להזכיר לפני ביאתם.

אחרים יאמרו: "הكونגרס הציוני הוא אספתנו המייסדת". נאמנותו לגוף הלאומי בשלמותו, היא, כמובן, יסוד היסודות לקיומנו; אבל גם פה אין להגוזם. תפקידו של היישוב הוא להיות כלי-יצירה בידי היהדות העולמית, הבונה את ארצנו; אבל כלוי זה הוא בעצם גוף חי, ואם יעדמו אותו בתנאים בלתי-מתאימים, לא יוכל לעבד את עבדותנו. הקונגרס יחליט לסלול מסילות והישוב יסלול, הקונגרס יחליט לחפור תעלות והישוב יחפור; אבל הקונגרס הוא קונגראס והישוב הוא ישוב, ויש להם אופי שונה, והוא יהיה שונה, גם אם רוב הצירדים יבחרו מבין עסקני היישוב. כל האטמוספירה היא שונה; ניקח את הדוגמה נוספת בולטות: הלשון, הקונגרס מתייחס לעברית בהתלהבות גדולה, וכבר ייש מסורת להקדיש יום אחד – יום שלם! לוויכוחים שהם "רֵק עַבְרִית". אבל אם תשלוט "רֵק עַבְרִית" יותר מיום אחד, יתמרמו – אם לא הצירדים, אז האורחים מהם יסוד כל כך חשוב בקונגרס – ויקימו מרד, ההבדל הזה הוא הבדל מכריע. גם בעיני הקונגרס, כל פגיעה בשפה העברית היא קרבתן; אבל בשבי היישוב זהו פצע בשר החי. וכזה בכל דבר. אם תחובנו היטכ' ממצב הנוכחי, בהבדל המודר בין הרגשותינו אנו פה לבין הרגשות חבריינו שבلونדון ופארדים, תיווכחו גם על-פי זה שהקונגרס והישוב הם שני גופים שונים. לא טוב אם ייפרדו זה מזה, אך לא טוב אם יתבטלו האחד בפני השני. עוד הרבה והרבה פעמים בעtid הקרוב יוכרכ הישוב להגן על השקפותו נגד השקפת הקונגרס; הרבה פעמים ידרשו ממנו הקונגרס כי יביא קרבנות שהם למעלה מכוחתו, או שיעשה הנחות שא"י אפשר להנית, או שכיר בידדים שאיןם ידדים כלל וכלל, ובמקרים כאלה לא יוכל היישוב ואני ציריך לבטל את רצונו, כי אם להיפך להגן על רצונו; כי סוף-סוף אולי טעיתי אמריו קודם, שהיישוב הוא כלי-יצירה – יותר דומה הוא לילד, הגדל בתנאים לא תמיד מובנים להוריון, ובחושו הטבעי הוא יודע לעיתים מה שנשтар מחכמתם. "טררי אונד פרידיין": נאמו, אבל חפשי – ככה ניטח לפנים עברי נאור בגרמניה את יחסו אל היהדות הדתית ונוסחה זו, כמדומני, מתאימה בדיקות לייחס בין הקונגרס והיישוב.

– אבל הממן הוא בידי הקונגרס, יאמרו חובבי המשיחות שבינינו, ואם לא יכנע היישוב, לא יוכלו את המעות. על זה אפשר לענות, שאם יעיק הקונגרס על היישוב, לא יוכל זה האחrown לעבד את עבדותנו, ואז מה בצע במנז' ואולם במצב – הקונגרס לא יעיק והישוב לא ימרוד, כי תמיד יבואו לידי פשרה,

אבל אין פשרה אם אין קודם לזה שני צדדים מוגבלים שישיכמו להתאפשר: קודם כל צריך היישוב למצוא את פניו, לגבש את צורתו, לנשח את עצמו.

2. מן הצד

חדשנות הארץ, 7 בספטמבר 1919

שמענו, כי בישיבת הוועד הזמני האחרונה הסכימו ציריו המזרחי להתלהטה, כי קרווא תיקרא אספת נבחרי היישוב. נקווה, כי אמת הדבר, ונקווה, כמו כן, שועידת ה"מורחיה" בירושלים תאשר את הסכמה הזאת. השם לא איכפת, "מייסדת" או לא – אבל מובן לכולנו, כי אכן אפשר להתקדם בדרכינו ברגע זהה בלבד סיידור היישוב, או לכל הפחות בלבד סיידור החלק הרוצה להסתדר. מתאוננים – והצדק עם המתאוננים – כי גם בזעם הציריים וגם בלונדון מרגשת הנטייה לבלתיה החחשב עם דעת היישוב; אבל כפעם בפעם, כשהינסה הוועד הזמני להביע את דעת היישוב הזאת, אומרים לו כי אין בידו ייפוי-כוח אמיתי, וקולות אלה נשמעו, כמו דמוני, גם בוועד הזמני עצמו. אחת משתי אלות: או למסור את כל ענייני היישוב בידי לונדון ואמריקה ולשток כדגת המים, או להסתדר, לנשח את דעת הקהל המקומי ולבחור בצירויות המדוברת בשמו. הן או לאו, כל יתר הפלפולים אינם אלא איבוד זמן. ואם "הן", תהיה האספה הראשונה מוכרחה למצוא נסוחאות לצרכי הקהל הקרובים ביותר, לקבוע מנהגים בנוגע לבחירות, למשא ומתן וכו', זאת אומרת ל"יעסיד" – גם אם תקרו לה בשם אחר לגמרי. מאוד השתוממתי לפחד מפני השם "אספה מייסדת" – הלא גם תרצו לסדר חברת חובבי-ישפת-ישראל בעיירה ווהליןית, תצטרכו להתחילה באספה "מייסדת". אבל אם רוצחים בשם אחר, יהיה שם אחר, יהיה בלבד שם, ובלבך שישיכמו בדבר העיקרי – הסתדרות היישוב הרוצה להסתדר.

על כל אלה עוד אקווה לדבר בפרטות: ברגע זהה היתי רוצה להוסיף רק הערות אחדות הנוגעות לעמדתו המיווחדת של ה"מורחיה" ביחס לשאלת זו. אין כל ספק, כי המפלגה הזאת רוצה גם היא בהסתדרות היישוב. אבל – עד כמה שהוברבורי לי מישיות פרטיות – אין מנהיגיה בטוחים, כי הרגע הנוכחי הוא הרגע הנוכחי לעשות את הצד המכרייע. סבורים אחדים מהם, כי תרכובות הקהל הנמצא כעת בארץ אינה טבעית, ואניינה מתאימה לתרcobות הכללית של עמנוא בעולם. סיבות מלאות הטענו על תרכובות זו וסגלווה ועיוותה,

עד אשר נתחזקו במידה גודשה שני האגפים הקיוצוניים – והמעמד הבינוני נחלש. ואולם, סבוריים הם, כי דווקא הממעמד הבינוני הזה הוא רבו ויסודה של ישראל – הממעמד השקט, הזרה, המתון, המתකם בלי קפיצות, הידוע לארכ' דת והשכלה מבלתי פגום אף באחת מהן. וכמו כן, גם כדרך הטבע, מקוימים ובוטוחים מנהיגי ה"מורחין", כי הסוג הזה "נותה ברובו דווקא לשיטתם המה; ומקוויים כמו כן, כי עתה אחורי תחול הסיבות המלאכותיות שעשותו את תרכובות העולמים לארכנו בעבר, יבואו בניו הסוג הבינוני הזה במספר המספריק כדי לתפוס את המקום הרואי להם בארץ; ואנו אפשר יהיה להגיד, כי הגיע היישוב לבגרותו, ויש לו הרשות להסתדר לשם שלטון עצמי.

אבקש סליחה אם טעתית בהבנתי זו, אבל זה הרושם שקיבלתני. בהשכמה הזאת אני רואה כל חטא. אין מי שלא יסכים, כי תרכובת היישוב איננה טבעית, וגם לא נאמנה לתרבובות עמנוא שבעל העולם; אין לכך, כי חלש המיעמד הבינוני בארץ-ישראל; ואולי צודק גם הטוען, כי המיעמד הבינוני הזה הוא הבריא בכל חלקי עמנוא. אם באמת נוטה המיעמד הזה – אחורי כל הרפתקות שעדו עלייו משנת 1905 עד הנה – לשיטת ה"מורחין", ומה דעתו למשל, בנוגע לזכויות הנשים – את זאת אי-אפשר לדעת; נראה. ואין כל עוזן בכך, אם רצחה מפלגה זו או אחרת לדחות מפעל חשוב התלוי בבחירה, עד אשר תהיה בידייה אפשרות להראות את כל כוחה הטבעי. אבל קודם-כל צריך להתבונן בשאלת מעשית: אלה הבינונים – האם יבואו? וזאת אומרת – האם יבואו באותו המספרים, באוותה הפרופורציה בין יתר המיעמדות, עד כדי

לשנות בזמן הקרוב את תרכובת היישוב?

אני מאמין כי הרבה ישפיעו חכמי אומתנו היועצים את הגולה "ללחכות".¹ במקומות רבים אי-אפשר לחכות ובמקומות רבים לא ירצו לחכות. ערים נלהבים, מהחוג אשר גם עתה, עוד טרם יחתם השלום, הוא מצוי לו צינורות-כניות לארץ למרות כל העיכובים, – אלה ודאי לא יחכו. ויש רבים, אשר גם חכמי אומתנו מסכימים, שצרכיכם הם לבוא מבלתי לחכות: פועלים, מהנדסים, רופאים, מורים ועוד כאלה. יש עוד סוג אחד, שאין הפקודה "لלחכות" מכונת אליו: בעלי-הרכוש הוגן, עשירים שיוכלו לייסד פה

1. ז'בוטינסקי מגיב כאן על הכרזות שהתרמסו מטעם הנהלה הציונית בחתימת סוקולוב, וייצמן, סימון ואוסישקין שקראו לציבור היהודי ולארגוני האיזוניים להימנע מעלייה לארץ-ישראל לפני שתבחור המצב ולפניהם שייקבעו תכניות התישבות מפורחות. הכרזות אלה התחבשו על החלות הוועדי-הפועל הציוני מה-12 במרץ 1919 שכיסו למונע "עליה מבוהלת". על הכרזות הגיב ב"חדש הארץ" גם י.ל. גולדברג במאמר בשם "הכנה", ב-11 באוגוסט 1919: "ההמון אשר אנו פונים אליו, איןנו יכול לחכות. علينا למהר ולעשות מעשים גדולים של ההכנה".

בתיחדשות, ולהשתתף בהשגת קונצסיות. אני יודע, אם רבים מהחוג הזה ירצו לבוא, אך אם ירצו – أنا ואני; ואם כי כי מספרם לא יהיה גדול, השפעתם תהיה גודלה, אלה הם המינים שיבאו בקרוב: העשיר, המשכילים המדופלים, המתלמיד, הפוועל, וסתם צער שעוז איננו יודע אם יתגלגל למתלמיד או לפועל. כל הטיפוסים האלה ידועים לנו היטב: יש מי שאוהב אותםומי שאינו אוהב אותם: אבל בדבר אחד אין ספק – כי אין הסוגים האלה מראים כל נטייה לשיטתה ה"מורחיה", או בכלל לדת ולמסורת; ובנוגע לזכות הנשים לא יסכימו גם להתווכה.

אבל דוקא המעמד הבינוי, המתוון השקט – הוא ישמע לעצת חכמי האומה ויחכה. יჩכה מפני סיבות רבות: קודם-כל, עין כי רוב בעלי-משפחה, אחרים בעד קיום אשה וطف, ובטרם יסכוו את רכוושם הקטן ירצו להתבונן בכל הפרטisms ולהיווכח, כי באמת יש להם תקנות פרנסה בארץ; עין כי בכלל, אהובים הם לשם בקהל מנהיגים ולהיכנע לדעת מומחה.

איינני רוצה להגיד, כי מהסוג הבינוי לא יבוא אף איש בזמנו הקרוב. יבואו, אבל מובן לכל מבין, כי מספרם לא גיע לא לחץ ולא לרבע של מספר העולמים האחרים – האחריים לגמרי. אין זאת נבואה ואין זאת השערה, כי אם דבר של הכרח טبعי: כך יהיה, כי לא תוכל להיות אחרת, אם תידחינה הבדיקות עוד שנה, מצב ה"צנטורים"² שלנו עוד יורע ולא יוטב; אם לשנתיים, יורע עוד יותר. ישוב נורמלי, עם מעמד בינוי רב וחזק, לא יהיה לנו בארץ, בלתי אם אחרי תקופה המעבר כאשר תיפתחנה דתיתה לרוכש הקטן מצד אחד, ומן הצד השני, יוקם דור בורגני מקרוב הפוועלים שיתנהלו. אבל עד היום הוא אין מקום להכיר ביחס של המעמד המשמר בארץ-ישראל; ודוקא מי שאמין בערךת המוסורת והקונסරבטיביות מוטב לו שימהר, כי מחר יפסיד ולא ירווח.

אפשר, כי יתמה וגם יכעס מי שהוא מהקוראים ויאמר: האם גם אתה שייך ל"מורחיה" כי תdag את דאגתה של המפלגה הזאת? ואפשר כי יכעסו גם קוראי מחברי ה"מורחיה" וישאלו: מי שמקל לועץ לנו, מה טוב ומה רע בשביבנו? על זה מותר להשיב: כותב הטורים האלה מביט על כל המפלגות שבארץ הצד, ודואג רק לדבר אחד: ארוגן הקהיל הארץ-ישראל, ורצוונו גם זכותו להזכיר את כל הרוצים בארץון ובנין, כי אין להתחממה.

2. גרמנית: Centrum – מפלגת המרכז הקתולית בגרמניה. ז'בוטינסקי מתכוון לעמדת השל הסטדרות ה"מורחיה", שביקשה להחות את קיומם הבהירות לאספת הנבחרים. הבהירות נערכו לבסוף ב-19.4.1920, אך אספת הנבחרים עצמה התקנסה רק באוקטובר. באותו עניין ראה מרדיי בן היל הכהן, "אחרי וצדית המורחיה", חדשות הארץ, 2.10.1919.

3. היישוב בתרכ"ף

חדשנות הארץ, 24 בספטמבר 1919

רק דבר אחד אני מאהל ליישוב בתרכ"ף: כי ילמד לעמוד על ערכו. דבר מעניין קרה במשך השנים האחרונות. בחוץ-ארץ, בראשית המלחמה, עשו מנהיגינו וסופרינו פרסום גדול ליישוב. בספרים, במאמרם, בנאומיהם היללו אותו עד בילי די. סיפרו לגויים, כי יש לנו בארץ-ישראל מושבות הרاوية לשמש מופת ציבורי. למרות תנאי המשטר הטורקי, סיידרו איכרינו את חייהם באוטןמצוין והראו חוש מדיני מפותח, וכשרון בלתי-רגיל לשולטונו-עצמי. מוריינו בארץ-ישראל עשו דבר שלא נשמע כמו מהו מימי בראשית - החיו שפה נאלמת, ויחד עם זה הכניסו את רוח אירופה המתקדמת אל תוך שמות המזרחה. את השמות עצמן הפכו לגנים, הכניסו חיים חדשים במסחר המקומי. בכלל ובkeitור - הראו לכל, כי מוכשר ומוסוג עמנוא לבנייה לאומית. כך אמרו וכתבו בכל הוזדמנויות, עד שיצא לו ליישוב העברי בארץ-ישראל שם טוב בקרוב כל עמי-נכרים. שם, בגולה, מאמינים עד היום הזה, כי יש פה בארץנו קיבוץ, אמןם קطن במספרו, אבל גדול בערכו, עשיר נסיוון ומלא כוחות פורמים. וכשה גודול היהשמו וככבודו של הקיבוץ הזה, עד שהוא מציעים לו תפקיד חשוב גם בענייני הפוליטיקה הגבוהה. עודנו זוכרים את דברי מר הרברט סמואל - מי שהיה שר-הפנינים באנגליה ביום אסקווית: "בעת בא הזמן לנסה את דרישותינו הלאומיות, ובנדון זה נשמע קודם כל את דעת אחינו בארץ-ישראל, כי יש להם נסיוון וידיעת תנאי המקום".

כל אלה בחוץ-ארץ. אבל בארץ-ישראל ראו עינינו יחס אחר' לגמרי. מן היום הראשון הגידו ליישוב, כי אין כל ערך מדיני לנוינו ולדידותינו, לאיכרים שלו, למורים שלו, למתנדבים שלו, אותו היישוב הנפלאל, שהראה (בחוץ-ארץ) כשרון בלתי-רגיל לשולטונו עצמי, - הוועמד פה בארץ עלי-ידי מנהיגינו במצב שאין צורך לתאר, כי הכל רואים מה רחוק הוא משלטונו עצמי. האנשים הפליאים האלה שהפכו לדבר לגן-עדן והחיו שפה מתה, וכור' וכור' - הלא אין צורך לפרש בפרטות את התפקיד החשוב והמכريع, שניתן להם בהנהגת ענייני היישוב. ומה שנוגע לדרישותינו הלאומיות של היישוב - פה בארץ עיבדו אותן, דנו עליהן, תיכון אותן, הדפיסו ושלחו ללונדון, שם - שם כתבו בעיתון הרשמי של מנהיגינו, כי איןן אלא הלכות לימوت המשיח, ולעתה אין להתחשב איתן ברצינות.¹

1. הכוונה לתוכנית לשפטון ומני בארץ-ישראל שהתקבלה ב-18 בדצמבר 1918 על-ידי

היחס הזה לא נסתור מהממשלה. דבר קשה אגד, אבל מה שאגיד – לא מתוך דעתה כי אם מתווך ידיעה אומר: הסיבות שגרמו ליחס הרשמי המורגש כל כך בארץ – הראשונה היא: התנהוגותם של מנהיגי תנועתנו ביחס לישוב; כאשר ראוamus, כי מנהיגי התנועה בעצמם אינם מאמינים בכוחות היישוב, אינם מוצאים בו אף איש הרاءו להיספח אל המוסד הראשי, או להתייצב לפני הממשלה – מה פלא אם נזרע מאז לבב המושלים הורים אותו זרע, אשר עתה נתבשל ונתן פרי? שכחו מנהיגי התנועה ולא הבינו, כיפה בארץ-ישראל, אין הצענות רעיון מופשט כמו בגולה, כי אם רעיון הקשור בדוגמא חיה, שעימה הוא עומד ואיתה הוא נופל, והדוגמא הזאת היא היישוב; ואם משפילים את היישוב ומולזלים באישיו, – מחלישים את עמדת הרעיון הציוני בארץ. הם לא הבינו את זאת, ובזה הם אשימים; אבל אתם לא הכרחتم אותםшибינו – ובזה אתם אשימים.

אנא להבין את דברי נcona, בלי הגזומות ובלי פירושים שאין בטופס. החשבות שפירסמו בחו"לארץ היו נחוצות בזמנן, ומובן מآلיהם שלא הזוכרנו בהן את הצדדים השליליים ומובן מאליה, כי יש צדדים שליליים וגם רבים מאד יש; קודם לכל ההבדל העיקרי בין היישוב "החדש" וה"ישן" או, יותר נכון, בין הייסוד הרווחה בעבודה אקטיבית, והיסוד המהכחה לפלא: מקוים אלו כי עוד בימינו ימחק ההבדל הזה, אבל כל זמן שיישנו במצבות, מהווים אנו להתחשב איתו; וגם בדברי הנוכחים מכוננים רק כלפי הייסוד האקטיבי. ואני דורש בשביilo הגמוניה בתנועה הלאומית. הגמוניה היא לكونגרס: הקונגרס יתווה את תכניות הבניין, הקונגרס יצווה ויפקד על עבודה הבניין, אבל העבודה עצמה תיעשה על ידי החומר האנושי אשר יימצא במקום ושותה הוא להבית על החומר הזה ועל עצם נכנע, אשר לא ישמע קולו. מחר יהיו דרכים, היום עוד מעטם הם – אבל המעתים האלה בנו את כל מה שיש לנו פה, ואין הם כחומר מת בידי הבונה, אלא הם הם הבונים. היישוב הוא אחד היועצים בМОעצות האומה – לא יותר אבל גם לא פחות; ובתווך יוועיצה הוא הראשון, לא האחרון, כמו שמביטים עליו כעת.

לא על עלבון היישוב, לא על עלבון אישיו יש להציג, כי אם על הפסד שהפסידה הצוונות לרגלי היחס הזה. כי הלא סוף-סוף ישפה ניסיון, יש ידיעת תנאי המקום, ובכל אלה לא השתרשו. אני יודע שאין גאנטים ביישוב; אבל גם מן הצד השני אין גאנטים. אנשים בינוניים כולנו; אבל האיש הבינוני שבילה

האטפה המכוננת השליישית של יהודי ארץ-ישראל, שהתקנסה ביפו. על התקנית מפרדסנטיביה של שנה כתוב ז'בוטינסקי במאמרו "דרישות ארץ-ישראל", הארץ,

21.12.1919

ח齊יחיוו בארץ, יש לו כבר חוש טבעי בלחטיותועה ביחס להרבה דברים – את מי מותר לעוזר, ואת מי אסור, ובאיזה דרך לעוזר, ומה תהינה התוצאות, ומה מנbatchת הרוח הרשמית המנשבת מחלון גבוהה... לו שמו לב מבראשית לחוש הטבעי הזה, היה המצב היום אחר למורי, ואולי גם באמירה לא היה מרגש רוח לאות כזה, ולא היו דורשים לגוזו את הח齊יהתקציב לשנת תר"ף; וגם הרוח המנשבת מחלון גבוהה הייתה אולי רוח למורי אחרת; והיתה לנו תכנית של היישוב, המתאימה למצבנו ולמטרתנו, במקום נסוחות ריקות בלי כל תוכן מדיני ומשפטי, שעליהן רוצים עתה לבסס את עתידנו. הרבה הפסידה הציונות בארץ-ישראל בחודשים אלה, וביחד את רעננות התקווה והאמון; ואם אשימים בזה מנהיגינו, משנה-אשמה اسم היישוב עצמו, כי שתק בזמן שהיתה חובתו לצחוק באזני העולם הציוני את האמת על הנעשה בארץ-ישראל – בקרבנו, וגם למעלה ממנו.

וגם למלعلا הראשונה בסיבות שקיבלו את היחס הרשמי אלינו, היא כמו כן הטקтика של המנהיגים: אבל יש עוד סיבה חשובה. בעולם הזה מכבים רק את מי שעומד על זכותו, עומד ומגן ורב עד בוש, עד אין קץ – עד נצחון. לכל יلد באנגליה מספרים את המעשה הידוע: מעשה בלורד עשיר מאוד, שהיה עובר בארץ-נכרים, ושם באיזו חנות השיבו לו עוזף תשע פרוטות במקום עשר. עמד והלך לבית'דין, ובילה שנתיים בארץ ההיא, הוציא אלף לירות, עד אשר יצא פסק'דין להשיב לו את פרוטתו. את הרוח הזה יונק האנגלי עם חלב אמו, על-פי התורה הזאת הוא חי ומתקדם, ואיןנו מכבד ואיננו מבין ואיננו מכיר באישיותם של אלה, אשר לא למדו את התורה הזאת ממש. בכל הסתבכות היחסים אשר לפנינו, אין האנגלי אשם. הוא, בדריך כלל, אדם פשוט, איןנו אהוב להתחכם ולהתעמק, כי אם למראה עיניו יאמין. בולעים אתם את העוגות האלה? בולעים אותו ממש תריסר ירחים ויוטר? סימן הוא שהמזון הזה מתאים ונעים לכם, זה הכל. וגם כאן – לא על קובלות הונקו שנכתבו בלווז, ולא על המלון פאסט יש להצער,² כי אם על ההפסד הענקני, הנורא, שהפסידה הציונות, בשל הסנוורים של מנהיגיה, ועוד יותר – מפני שתיקת היישוב.

2. לא ברור למה מתכוון ז'בוטינסקי בכתביו על מלון "פאסט". מלון "פאסט" ברחוב יפו בירושלים, שהיה בבעלות גרמנית, הושכר אותו זמן ליהודי מצרים, בשם ברסקי, לתקופה של חמש שנים. ידוע גם כי שלטונות האכ"א דחו פניות יהודים לקנות או להחרור נכסים גרמניים שהוזעקו או למכירה ובכללם מלון Hardeeg ובית'-החרושת של גגנד ביפו. ועד הזריר מהו זמן נגד מדיניות ההפלה של המושלים האנגליים והמקומיים, באשר לשימוש בשפה העברית במשדרי הממשלה השונים. ראה דין'וחשAWN זיו מה-1920, אצ"מ 4/16033, Z 226/30/2 A.

זהה בعني חעודה היישוב בתר"ף, תעודתו היחידה: למצוא את עצמו, לתבוע את עצמו ולתפוש את מקומו הכספי. לא בלונדון ולא בורסלאיה מתגשמת הציונות, כי אם בארץ-ישראל; ומכך שיש בה יהודים, חובה עליהם להציג על מהלך הדבר זהה. מחויבת זו אין להשתמט: גם אם אמ' מעתים המה, ואין גאננים ביניהם, ויש בינםם מקרים תמייכה ואינן יודיעים אנגלית, ובכלל מלאים חסידנות ופשיעים – אין להשתמט מחויבת זו. אפשר, כי אין פה מומחים טובים: אבל – טוב או לא טוב – אין עתה בישראל אכטפרט מומחה יותר מן האכטפרט הקולקטיבי הזה, הנקריא ישוב; ואין בידינו באرومטר יותר גמיש וקומפס מדויק יותר.

יקראו את זה בחוץ-ארץ, ויאמרו: דמאגוגיה. כה אמרו גם לפני עשר שנים – לאלה שייצאו או בקריאת עורדרין על סכת פולניה.³

4. תמייכה

חדשות הארץ, 1 באוקטובר 1919

לפני ימים אחדים דנו בישיבת ועד חשוב על אספת הנבחרים, העתידה להיקרא. אמר אחד הנאספים: "זמי אנו שנחוך חוקים? הלא שנורדרים כולנו, חיים על תמייכה הבאה מחוץ-ארץ בנסיבות שונות, וגם אני – אחד השנורדרים". המדבר היה מורה זקן: בעניין הוא אחד מלאה שהחיו את הלשון; זאת אומרת פועלו מפעל לאומי שכדי היה לשלם בעוד מיליון – מפעל אשר לו הייתה לנו מדינה לאומית, היו מקבלים כל יוצריו קיזבנה גדולה מקופת המשלה לכל ימי חייהם. אבל, כל כך הרבה לצחוק באוני האיש הזה, כי אין בארץ-ישראל אלא מקבלי נבדות, עד שנואש מהצתק והתחליל להאמין בעצמו, שגם הוא איננו אלא שנורדר. האיש הזה לא היחיד הוא במננו. יש

3. הכוונה למאמר שכתב ז'בוטינסקי במאرس-אפריל 1913 ב"יראוסויט" בשם "הנתגנשות", ובו טען כי אין להגן בכל מקרה על שאיפחה של פולין לעצמות נוכחות העובדה שיש לאנטישמיות מעמד שליט בעדמת-הקהל הפולנית", וכך פולין עצמאית תהיה פרלין של עבדות ולא של שוויון ליידות. א. הארטגלאם, מראשי ציוני פולין, יצא ב"הצפירה" שבווארשawa נגד השקפותו זאת של ז'בוטינסקי. ראה יוסף ב. שטמן, זאב ז'בוטינסקי – ספר חייו, ספר ראשון, תל-אביב תשט"ז, עמ' 134–136. בעניין זה ראה גם את מאמרו "מי אשם", חדשות הארץ, 18 ביוני 1919, על הפגורומים ברוסיה. יתכן שהנושא עלה במאמרו בעקבות הפגורומים בפולין העצמאית בתחילת 1919.

עסקנים רבים בכל המקצועות – מורה, פקיד, סוחר, בעלי- מלאכה, איכר, פועל – המודים את ההזדהה הזאת, ובארם כהה – קופפים ראש. ביחס השפיעו עליהם ח'י החודשים האחרונים, לרוג'לי הסיבות הדיווחות לכלונו. וגם צורן זכרו מה שאמր ללם ציר הארץ הכסף,¹ כאשר העזו אחדים מהם לATAB מוקם ודעה בשלטון הציוני: "בכל מדינה נוארה משלם האזרח מס ומשתתף בשלטון; אבל אתם איןכם משלמים – ורוצהים לחתום את השלטון. הנשמען וזאת בעולם?"

בידי מבקרי היישוב גם בארץ גם בגולה, הנשך זהה הוא החrif' ביותר, משפיל את הרוח ומחליק את המרצין. ואולם דומה אני, כי יש בביטחון הזה רק קורתות שלאמת, נגנד קנטר של אי-הבנייה. כדי להתבונן בדבר, ביחס ברגע הזה, לפני הבחרות לאספה, אשר בה יחולט היישוב, אם ראוי הוא לשולטן עצמי.

בכדי להבדיל בין קורתות האמת וקנטר אי-הבנייה, נתחיל נא מהאמת. ועוד הדבר מאד, כי היישוב איננו משלם מיסים. המצב הזה טעון תיקון. נקווה, כי אחרי הסתדר היישוב ימצא לו דרך לגבות מס מתאים מכל אורח יהודי על-ידי כפייה מוסרית; ובעתיד, כאשר תקבל הקהילה העברית בארץ אישור רשמי, נגבה את המס על-ידי שוטר, וכי ימכרו כל-יבתו. אמרת, ועוד הדבר מאד, כי יש בארץ יסוד בלתי-פורה וממאן להיות פורה, והוא רוצה לחיות על הנדבה ורק על הנדבה גם לעתיד: זה רע מאד, ונקווה שהיסודות הזה יעברו מהעולם עם זקני הדור הזה, וצעריו יעוזבו. אמרת, ורק הדבר מאד, כי גם את היסוד הפורה מקללים לפעמים על-ידי עזירה בלתי-מוסדרת כמו ביום הפיקודת הראשונה, או כמו ביוםינו אנו: וגם את זה צריך לתקן, והדרך הטובה ביותר לתקן היא: הסתדרות היישוב. אבל אחרי כל התקונים האלה תישאר העובדה היסודית והעיקרית, עובדה שלא תשנה כל זמן שארץ-ישראל היא משאת-לבו של עם ישראל: היישוב קיבל ויוציא תמיד יותר משירותו.

על הדבר הזה יש להצער או לשמות, אבל הדבר הוא הכרחי, וישאר הכרחי. יש לנו כעת בארץ יישוב "אקטיבי" כשלושים אלף נפש. נשער ונניח לרגע, כי כל היסוד הזה כבר "מתוקן", כל אחד וכל אחת משתכרים יפה מלacula פוריה, משלמים מסי המדינה והקהילה, ופורעים את חובותיהם לאפק' בדיקנות. ואולם, בכל זאת, אי-אפשר היה לשושן רבבות להחזיק על

1. יתכן שהכוונה להארי פרידנוואלד או רוברט סולד, שהצטרפו לוועדר-הצרים בפברואר 1919 ושהו באירוע-ישראל חדשים אחדים. עד מהרה ענין התמיכה הכספי בישוב הביג'ן. ולבסוף במאמרו "תמיכה של הכשרה ותמכה של רקובון", הארץ, 2.12.1919, 2-3.

חובבונם 7 בתה"ספּר בִּינּוֹנִים, ויתר מוסדות החינוך שלנו, בתקציב של 87 אלף ל"י". גם בארץ הנאורה ביותר של אירופה אין עיר או מחוז שיוכלו לשאת משקל כזה בגין מספר תושביהם. למה נוצרו כל אלה בארץ-ישראל? כי דורותים מהה לעם כולם, ולא רק לישוב הקטן. כמוון, היישוב הוא הראשון ליהנות מהם; אבל גם זה דרוש לכל האומה, למען יהיה לה חלוות מושבוחת. המצב הזה יישאר עוד לדורות. הפרופורציה בין הכסף המורווח והכסף המוציא לאור תשנה עם ריבוי היישוב, אבל הסכום השני יעלתה תמיד על הראשון; והדבר הזה הוא טבעי לא רק איתנו, אלא בכל עם שיש לו מרכז מעבר מזו ולולה חשובה מעבר מזו.

נקח נא דוגמא מעניינת: איטליה. מספר המהגרים מאיטליה, היושבים ישיבה קבועה או ארעית בנכר, הגיע לפני המלחמה עד לשישה מיליון ויתר. הטסומים שהם שלוחים לקרובייהם באיטליה, מצטרפים מדי שנה להון ענק. היו שנים לפני המלחמה, אשר הגיעו תרומות מהגולה האלה עד כדי 800,000 פרנק לשנה. זאת אומרת היו שותה לשlish ההכנסה המדינית הכלכלית של איטליה. לפי התקציב לשנת 15/1914 (3.160,000,000 פר') – כל המיסים היישרים בתקציב הזה לא הכנסו בתליים אמר 700,000,000: זאת אומרת איטליה מקבלת מהעולם ארץ יותר מאשר היא משלהמת בצדקה מס' ישן. התקציב ההשללה בשנה הייתה נקבע לסכום של 200,000,000 פר' – זאת אומרת רבע מכל שנות לקבל מהגולה. המצב הזה מתבטא לפעמים בנסיבות ידועות גם לנו. בהרבה כפרים מחכים לביאת ה"דוואר האמריקאי" ממש באותו קליוון העינים כמו בעירות ליטא או גליציה – או ארץ-ישראל. ובכל זאת – וגם הודות לזאת – אין איטליה "רקבוה" כי אם מתחחת יפה בהשללה ובמסחר ובחקלאות ובתעשייה, ומכוונותיה מתחזרות כבר באלה של אנגליה, וצינור ההשאה הענק באפוליה ייחשב לאחד הפלאים של התרבות העולמית.

איןני משווה, כמוון, השוואה גמורה ושלמה, ואני שוכח את ההפרש הגדול בין יושבונו ליישוב" איטליה, בין גותתנו וגותתם. רציתי רק להעיר על העיקר: כל זמן שיש מרכז וגולת, המרכז יינק מהגולה. גם אם בתור קיבוץ בפני עצמו לא יהיה זוקק לכל חמייה, זאת אומרת אם יהיה די לו כשהוא לעצמו, לשם צרכיו המקומיים – הנה בתור "מרכז" יצטרך לתרומות הגולה, ולא רק יצטרך, כי אם יוכחה לקבל אותן, כי הגולה עצמה תרצה להרכיב עלייו מוסדות הנחוצים לה, אף כי עוד אין בהם צורך טבעי ליישוב. והוא דין המטרופולין-עיר או מטרופולין-ארץ. הבינו וראו את וינה. יש בוינה שני מיליון תושבים, וכל המוסדות המתאימים לבירת מדינה גדולת. כתה נהפכה אוסטריה למדינה קטנה מאד, מספר תושביה ירד מ-25 עד 7 מיליון – ומיד התעוררה השאלה: איך תחקים וינה, بما תחויק את

בתיה-הمعدן ובתי-המחוזות ובתי-הנקאות שליה? וגם שאלת עוד יותר קשה – במה תפרנס את שני מיליון תושבייה? את הדוגמא הזאת כדאי להזכיר למען הדגיש, כי לא רק מוסדות המטרופולין, כמוותם ואיכותם, אלא גם מספר תושביה אינם מכוסס על צרכיה וסגולותיה היא, כי אם על צרכיו ועל עשו של הציבור הבונה את המטרופולין.

עם ישראל בונה לו מטרופולין בארץ-ישראל. עוד אינה בנזיה: הקיבוץ הופיע הנמצא כעת בארץ עוד אינו מוכשר לשמש תפkid זה; אבל היחס העיקרי בין הגלות וארץ-ישראל הוא אותו יחס, וכזה ישאר, והותואה היא – התמיכת "התמיכת" לדורות. אולי גם טעות היא לחשוב, כי בהתרכבות היישוב, בהתבסס מקורות מחיתו, יפתח זרם "התמיכת". אפשר, כי להיפך – יגדל. "אין כל התירוצים האלה קולעים אל המטרה" – שמענו מבקרים היישוב. "МОבן מאליו, כי המוסדות הציבוריים בארץ-ישראל יתקמו עוד זמן רב בכיספי הגלות, ולא נגד זה מחינו. מה שפוסל את היישוב הנוכחי בעינינו, הרי זו התמיכת ליחידים – אפילו בצורת הלוואות לשם איזו מטרה פוריה, הלוואות שלא תיפרעה לעולם". צר לי מואוד אם תיפרענה, ועוד יותר צר לי על אשר מוכרכה הנני לנכאות נבואה בלתי-נעימה: אם באמת רוצח עם ישראל להכין את הארץ לעליית-המנונים גדולת, לא תחדר גם "התמיכת" ליהودים. סותר או איכר או בעל בית-חרושת יכולים לחתקים בili תמיכת, אם יפתחו באופן טבעי בהתאם להתפתחות הטבעית של הארץ. אבל תעודתנו היא אחרת לגמרי: לא לשחות עם הזרם הטבעי, כי אם להקדים אותו ולמשוך אותו אחידינו; לא לחייב עד אשר תפתח הסביבה מלאיה, כי אם לפתח אותה באופן מלאכותי. בתנאים כאלה נוצרת תמיד להון מיוחד שנקלל לשם זיבול כלכלי a fond perdu. הון כזה לא יוכל לבוא מכיסי הסוחר או האיכר עצמו – הוא יבוא רק מכיסי האומה. אין זאת אומרת, כי לא יהיה בארץ אנשי מסחר או אנשי תוערת שיצלחו בעלי כל עורה חיזוניים. אבל הרבה מהם, וגם מהטוביים והעריריים ביותר, וביחד הראשונים, סוללי-הדרך בכל מקצוע ומקצוע, לא יכולים להתקיים ולפרוץ את החומה, אם לא תבוא האומה לעזרתם.

יגידו, כי בדברי אלה הנני מצדיק את החלוקה, מהלلت דרכי ה"סיווע" של ועד העצירים, ובכלל מסתית ומדיח: על האשומות האלה לא אשיב, כי אין לי פנאי ולא חש גם לקרוא אותן. אבל את דברי אלה כתבתי לתכלית אחת: להראות, שאם אין זכות-הדעה לישוב המקבל את תקציבו מחוץ לארץ, לא יוטב המצב באופן עיקרי גם בעתיד הקרוב. אלה שיבואו מחר, ואפילו כולם מילונרים, יוכרחו להשתמש ב"התמיכת" בצורה זו או אחרת. ישלח אדם את בניו לגימנסיה – וממי בנה את הגימנסיה? יזמין פועלים עבריים לבנות לו בית –ומי תומך בkopות הפעלים, אשר בלעדיהן לא יוכל הפעלי העברי להתקיים

ולעבוד בארץ? ישתה כוס מים בטל-אביב, יקנה תחרים בטבריה או שטיח בירושלים – בכל ימزا טיפה מעניינת ה"תמייה". אם רקבון הוא זה, ידע נא העם העברי, כי הוא בונה ברקבון – כי באופן אחר לא יבנה.

5. מחוץ למחנה

חדשנות הארץ, 22 באוקטובר 1919

עוד פעם נתקלנו במכשול על הדרכ אל אספת הנבחרים. במקרים כאלה יש בידי חכמי האומה עצה טובה מן המוכן, עצה קלה מאד – קלת להינתן וקלת להוציא לפועל: לא תעשו. גם פה יבוואו הצעות לדוחות או לבטל או לחייב – או אולי גם לוותר על זכות האישה. נתבונן נא בטיב העצות האלה. קודם-כל – אם אין בישוב הזה חלק, המוכשר להסתדר לשם הציונות, אז אין לישוב הזה כל זכות קיום פוליטית. את זאת צדיכים להבין עסקינו ומדוברינו. מחינו נגד יחס מנהיגי הגולה אל היישוב ודרשנו כי יינתן לו מקום חשוב במוסדות הארץ. ואמנם, כידוע לכל, הוחלט שיינתן לו מקום כזה בעתיד הקרוב.¹ אבל לא יוכל היישוב לבחור את בא-יכחו לוועד הצירים החדש אם לא יסתדר עצמו. וזה מובן מalone. על כן אחת משתי אלה: או לקיים את אספת הנבחרים בהשתתפות כל אלה שבגרו די צרכם למען השתתף בעבודה מדינית – או לסחות את המהאות והביקורת והדרישות, להירגע ולהיכנע לפקדות. די לנו בפטפוטים – די לכולנו, גם לאלה שבארץ וגם לאלה שבגולה. אם אין היישוב יכול להסתדר, ישtopic – ונגמר.

"אולי באמת איננו יכול להסתדר?" – ישאלו הנואשים. על זה הרשווינא, לבן-אדם שבא מן החוץ – לבן-אדם שגר שנים רבות בין היהודי רוסיה ואוסטריה وإنגליה, ויש בידו להשווות ביןיכם ובינם – הרשו לו להגיד: היישוב יכול יכול להסתדר, אם רק ישליך بعد החלון סנטימנטים תפלים; במקצועות רבים הראה היישוב הזה לגולה דוגמאות הסתדרות, שモתר להתפאר בהן. השלטון העצמי של המושבות, בתיה-המשפט העבריים, השומר, מרכזו המורים

1. במאדרס 1919 החליטה ועדת הארגון של הוועד-הפועל הציוני לצרף נציגים של ארץ-ישראל, נציגים אמריקאים של ה"מורח" ושל "פועלי-ציון", שבעה במספר, לישיבות, עם זכות הצבעה. ראה הפרוטוקולים של הוועד-הפועל הציוני, כרך ראשון, תל-אביב תש"ה, עמ' 97.

בימיו – לכל המוסדות האלה היו גם חסרונות רבים, ואולם מראיהם הם באופן בולט כשרונות הסתדרות שאין לו זול לו בו. היישוב מוכשר וUMBORG ורשי לסתדרות – זהה אמת אשר רק עיור לא יראה. אלא שוגם את האמת הקדושה ביותר נחורך אם לנכינס בתחום סנטימנטים תפלים.

אין זה אלא סנטימנט תפל אם נחשוב, כי כל יהודי המכבד את ארץ-ישראל במציאותו – הריחו שירך לישוב, ליישוב במובן המדיני. בשעה שדורשים את זכות היישוב במצוות האומה, אין נתמכים על הנסיבות, כי אם על האיךות. אומרים: אמנם מעטם האנשים האלה, אמנם אין עוד בהם מן המין המכונה "גדולי האומה"; אבל יש להם נסיוון, יש בהם מומחיות טבעית יוזעה, כי הם ייצרו – אם כי בעוררת הגולה, אבל ביגיעתם המה – את שתי אבני-הפינה שעיליהן כל הבניין ייבנה, את המושבות ואת הדיבור העברי; על כן תנו להם מקום והשפעה לא עלי-פי מספרם כי אם עלי-פי מומחיותם, ועל-פי התועלת שהם יכולים להביע. והוא הנימוק היחיד שעליו אפשר לבנות את הסגנoria של היישוב. אבל מה לנימוק כזה ולבריות שמעולם לא השתתפו לא בניית המושבות ולא בתחום הלשוני לבריות שאף גם על למוד מלאכה הביטוי ומוסיפים להבית בעל ביטול תורה? לבריות שהתנגדו ומוסיפים להתנגד לכל מה שהאומה מתפארת בו? איזה נסיוון יש להם, איזו מומחיות,

אייזו עצה יוכל לחתת לאומה?

אין כוונתי להתנצל על האלמנט הזה, או להתווכח אותו, או לבקר אותו. לעת-עתה אין כל גשר בינוינו, חוץ מן הבטחון שהזוקנים שבו ייכנעו לנו או מות ימותו, וצעיריו יעובחו, אם לא היום, מחר. אין קלל אותם ואין לדיב אותם, צירך רק להבין ולגוזר שאינם משתתפים בבניין. סופ-סוף, גם אצל אומות העולם הנאוות ביותר מבדילים בנatio politica וסתם עצאי אדם וחווה. אפיקו ברוסיה של טרוצקי אין זכות הבחירה לילדיהם, לא מפני שאינם פקחים או אינם טובים, אלא מפני שאין להם כל נסיוון אורחיה או מדיני או תרבותי או מסחרי או כל שהוא יש לילדים, בעלי-הזקן והיפות האלה אשר לפנינו?

ליסוד זהה קורין אצלונו בשם "הישוב היישן". השם איננו מתאים. יש גם בישוב היישן יסוד שואף ולוחם ופורה, יש בקרב לידי הארץ ובנוי-בניהם של לידי הארץ ניצני תחיה לרוב, שוגם בעיניהם ארץ-ישראל היא ארץ התחייה והיצירה, לא בית-קברות וילילות אבל. יש כאן למאות, אם לא לאלפים, בין הספרדים: יש כאן גם בין האשכנזים. והם ילכו איתנו – אם אנחנו נלך. כמובן, אם נפרק ונתחמהה, יישארו גם אלה מחוץ למחנה. כי אין פה ישוב חדש וישן, יש המחנה ואשר מחוץ למחנה. ואם עתה, מפני איזו סיבה שהיא, אין אלה שגם נולדו גם ימותו מחוץ

למחנה, רוצחים להשתתף בבחירותינו ובאסיפותינו – אין אני מבין את סיבת המבוכה. לשם נתגענו לשותפים כלאל? מה בצע, מה תועלת בהשתתפותם, ככל זמן שאין שפה משותפת – ואון גם אידיאל משותף? איזה צורך יש לנו, לסייענו הקטנטנה, בנTEL מיויתרי? מי יודע, אולי כדי היה בכלל, עוד לפני הסכשור על זכות האשה, לקבוע צנו המרחק את היסוד בלתי-הפרה מכל התערבות בענייני הבניין הלאומי – כך היו עושים בלי כל ספק בכל מדינה אירופית, לו היה שם יסוד כופר בפרהסיה בעצם עיקר האוורחות – בעיקר העבודה. אבל, אם אין צורך גם בזנו, אם הם עצמם רוצים להסתלק מהבחירות – למה ננסה להוכיח או להזכיר אותן שיעשו גם נגד השקפתם וגם נגד טובת הבניין? בימי בנין אלה אין מקום לסנטימנטים. יגידו: "לא רק אלה שMahon צוחז למחנה אומרים להסתלק, אלא גם רביהם מהיוסד השואף לתחייה" – ומביאים את דוגמתה "מזרחי", העומד על פרשטי-הדרכים. אין לך סכנה ציבורית גדולה מזו: למסור את זכות ההכרעה דוקא בידי המפקף: לא לוזו ולא לנעו עד שהוא לא יסכים ללוותנו. בנו את הבניין, ואנו יוכרخ גם הוא לבחור עם מי לכת – עם שומריו ביתה-הקבורות או עם נוטע הקרים. אינני מסופק אף לדגע, לאיזה צד יטה כל אשר יש ניצוץ בנפשו. דרכו בהחלטה ובמרץ – וכל חיי שבארץ ייסחף אחריכם.

האויר מלא איום, ויש גם מאמינים בהם – שהמוני איכרים וסוחרים ובעל-ימלאכה כבר החליטו לבתני השתתף; או להיפך – שילכו עם החרדים ושיקראו לאספה אחרת, ושתי אספות תהיינה בארץ. כל האומות האלה אינם שווים אף רגע של שימ탈ב. גם במדינות אירופה יש תמיד אותו ידוע המתרשך לבוא לקפל – ואין מתחפעים מזה. דבר אחד ברור כאור השמש: כל מי שבגר במובן המדיני יבוא וישתתף, לא יצד עם "החולקה", עם שנאי הציונות, עם מחדימי הלשון העברית, נגד חברי שלחמו יחד אותו וסבלו וקיוו אותו יחד מימי ה'ביבלי' עד היום הזה. ומה שנוגע ל"אספה אחרת", אם יש כאן ליצנים ויש להם פנאי להציג אופיריטה זו, ילכו ויציגו, אמנם יימצאו – בין שנאי ישראל – חובבי בלבוליטים שיישמחו להזמנות חדשה לבלב את המצב ולהגיד בפומבי, כי "אינם יודעים עם מי להתחשב", אבל גם הבלבול הזה לא ימשך יותר מהזמן המוקצב לאופיריטה זו, כי זוף אין לו رجالים. ואם יעדדו השכלה ורכוש ועבודה מזה, וספרי חשבון החלוקה מזה, אז גם שנאי ישראל יראו מכך ומידי עם מי הם מוכרים להתחשב.

אינני רוצה להגיד, כי בנקול ובלי מלכחה תרכוש לה אספת הנבחרים את השפעתה לכל מלאה. תלחם, כהילחם כל מוסד ציבורי על הכרתו וערכו. אבל כמובן שתיתלחם צריכה היא קודם להיברא – להיברא יהיה מה.

6. בנין

חדשנות הארץ, 27 באוקטובר 1919

אספת הנבחנים נדחתה לזמן בלתי-מוגבל – אולי לזמן הרבה יותר ארוך מאשר התכוון או הבין הוודע הזמני בעצמו. עתה עומוד-נא רגוע וננסה לשיקול את הפסד – למנות את הכלים השבורים, כפתחם הלועזי.¹

היו איזה-בנות בין היישוב הפורה ובין ועד הצירים, והיתה גם סכנה שתפתחנה לסכסוך גלוי. כדי להימלט מסכנה זו לא הייתה לנו דרך בלתי-אם אחת: ארגון היישוב הפורה, יצירת ביאת-כוח הנבחנת כדין העולם הנאור, ושיתוף קבע של ביאת-כוח זו בוועד הצירים. אז היה ועד הצירים זוכה בקשר עם הארץ, אשר היעדרו החלטות אותו כל כך עד עתה, והיישוב הפורה היה מקבל את זכותו, מוכן להיכנע ברצונו. התקווה הזאת נחרבה, כי אין מי שיבחר בביאת-כוח קבואה. כמובן, יוכל הוודע הזמני להישאר במשרתו, אבל מה כוחו, ואין מכירים בו מלמטה ומלמעלה – הלא כבר ראיינו. ואם יבוא זמן התקון של ועד הצירים, ויקום הוודע הזמני הזה וימנה שלושה חברים לששלטונו הכללי, לא יהיה אף איש בארץ שלא ישאל את שלושת הקרבנות האלה: מי שמכם? ומה לא ידעו מה לענות – ובהתאם לזה יהיה גם היחס אליהם מצד שאר החברים של ועד-הצירים המחדש. שלושת הקרבנות קראתי להם, וראה תראו אם טעמי, ולא עליהם צר לי, כי אם על היישוב הנידון להישאר בלי השפעה הרואה לו בצדקה; ואולי גם לא יוצר כל-כך על היישוב, כי אם על העבודה הציונית, אשר תסבול מזה כשם שהוא סובלות היום. במובן הפוליטי קיבלנו – או יותר נכון, נתנו לעצמנו – מכח שאת תוצאותיה נרגיש גם פה וגם בחו'ץ-ארץ, לא רק בעולמנו הפנימי, כי אם גם במלחמותנו במתנגדיו הציונות העבריים והזרים. מכמה שנים צעקו מתחנדיםנו, כי משטר היהודי בארץ-ישראל מוכרח להיות קלירקל, המכנייע את החיים לעולה של דת. התקפות המתבולים באנגליה, שהזיקו לנו הרבה כל-כך עוד אחרי הכרזת בלפור, היו כמעט כולן בינוי על החשש הזה. וכל הסוגוריה הציונית

1. מועד בחירתה של אספת הנבחנים, שנעוגד לתקיקים תחילת במאצ' 1919, נדחה שש פעמים ונערך לבסוף ב-19.4.1920. הבחירה נדחו בעיקר בגלל הויכוח על זכויות-הבחירה לנשים. ראה מנחם פרידמן, חברה ודת – האוטודוקסיה הלא-ציונית בארץ-ישראל תרע"ח-תרצ"ג – 1918–1933, ירושלים תש"י, עמ' 146–169. על מעמדה של אספת הנבחנים ראה גיל-ההר, התארגנות והנenga עצמית של היישוב היהודי בארץ-ישראל מראשית השלטון הבריטי עד לאישור המאנדט (1917–1922), עמ' .129–85

ככל חוץ היהת כמו כן מכונת כנגד החשש הזה. סיפרנו להם, כי היהדות היא אומה ולא קהילה דתית, סיפורנו להם שגם אצלונו, כמו אצל כל אומה נאוריה, יוכל איש להיות חבר האומה גם אם אין לו כל יחס אל הדת. היום הוכחנו את הסגנוריה הזאת, נכנענו לקלדריקליות בצדקה הcosaht ביותר, לאיסור גאנונים שאין איש בעולם חוץ מ"מאה שעריהם" יזע מעם וממה הם, או לחיבורו המדעי של ה' קוק, פריד-עט טופסי של אקסטרן בעל חזיה השכלה מעוכלת למחצה.² נכנענו לקלדריקליות הלוחמת בשווון האשה, בעיקר שנתקבל בתרכועות שמחה בקונגרס הראשון בזיליה עוד לפני עשרים שנה – בעיקר שעליו בנזיה הסתדרותנו; ההסתדרות הזאת טרחה וגדלה וכבשה את עם ישראל, ולבסוף, כבשה גם את הסכם העולם הנאור לרעיוןנו – ועתה יוצאים מאיזה חור שבקר אנים, אשר מעודם לא שמעו גם את שם ג'ון סטווארט מיל, ומקרים כי ההסתדרות הציונית בנזיה על עיקר מתנגד לתורה – ואנחנו מפנים לפניהם את הדרך. ביוקר נשלים بعد החולשה הזאת. אחר יקוםו צרינו באירופה ובאמריקה ויגידו לכל התומכים בנו, מראשי הפעליםanganiah, אשר כל כך עזרו בידי מנהיגינו, ועד הנשיא וילסון – אשר הלא נלחם לזכות האשה – יקומו ויגידו להם כי בצדנו הראשון בארץ התחיה נתגליה הסוד, שהדת אצלונו מעכבה את הקידמה ואת השוויון ואת החופש. ובאשר יתגלה הסוד, הרשונים לשוב יהיו צירינו ומורשינו בחוץ-לארץ, המוננים לעמוד על משמר כבודו של ישראל. יראו או באופן בולט מה שאיתרו כל כך להבין – לא בורסיליה כי אם בארץ-ישראל נבנית ונזקת הציונות, וכי אי-אפשר להופיע במוקבי בתרור עם מתקדם בפאריס, ולהושיב באותה שעה את החיווי והగרגשי על תילם בכנען.

פה בארץ כמו כן נמצא יותר כלים שבורים מאשר פיל הוועד הזמני. עוד לפני חודשים אחדים קיינו שnochel לחיות בשלים עם היסוד החרד, ורבבים מאתנו היו מוכנים גם להניח הנחות ידועות במנתיגינו הפרטיים, פן ייעלב הדור ההולך. אבל עתה מוכרים אנחנו לשוחש פן אין להימנע גם בארץ הזאת מ"מלחמה קולטוריה" בצדותיה היותר מחדודת. תוצאות בלתי-נעימות תראינה בארץ – ואם תראינה, לא החרדים, שאין להם חינוך מדיני, אשימים בזו, כי אם אלה אשר אמנים יש להם חינוך מדיני ואשר השפיעו על הוועד הומני שיבטל את רצונו לפני התקפה כזאת. כי שכוח שכחו שאסור לשחק באש ולחת פתוחונפה למגמות שמקומן ב櫃בר.

2. לא ברור לאיזה מחיבוריו של הרב קוק מתיחס ז'בוטינסקי בהערה עוקצתנית-ביבורתית זו. יהסס לרב קוק השתנה מאוד בשנת 1933, בעקבות עמדת הרב קוק להגנת החסדים ברצח ארלוזורוב.

כל העניין מקבל צורה יותר רצינית אם נזוכר, כי ההחלטה נתקבלת במעמד שני חברים ועד הצירים: לפני שנה וחצי בא ועד הצירים הנה ובראש תכניתו הרשמית ראיינו את הסעיף הזה: ארגון יהודי ארץ-ישראל. והיה היה ביכולתו של המוסד הזה לארגן את היישוב הפורה. אין אני נוטה להגוזם את השפעתו של ועד הצירים, אבל למטרה זו הייתה מספקת השפעתו. ועד הצירים ולא אחר היה צריך לקרוא לאספת הנבחרים, ועד הצירים היה צריך לאריך לאשר את זכות האשאה; ועד הצירים היה צריך להודיע שיתחשב עם אספת-נבחרים זו בתור בית-יכוח היושב. לו עשה כל אלה, היהת לנו אספת מיסדת יפה ושקטה, בהשתתפות כל הסוגים שיש להם ערך אזרחי, ימנים ושמאלים, עוד בראשית הקיץ שעבר, במקום זה –

טוב, פרק "ארגון היישוב" נגמר. אבל שאלה יותר חשובה נולדה מآلיה מן הנושא הזה. אドוני הבנאים, סוף-סוף הגיעו לנו את האמת: הייש להם תכנית, מה לבנות ואיך לבנות?

7. עלייה

חדשות הארץ, 14 בנובמבר 1919

לאסיפת ציוני אמריקה בשיקAGO¹ שלח מקס נורדיי מכתבי-ברכה, שבו ניסח את דרישתו, אשר האחת מהן היא: "שער הארץ צריכים להיפתח לעלייה בלתי-מוגבלת". על הדרישת הזאת ענה ה' דודיסון ב"העולם" הרשמי שלנו, היוצא כעת בלונדון. חשובתו מסוימת בפתחם: "חכמים, היוהרו בדבריכם", והסיום הזה מראה על כל תוכנה. מוצא ה' דודיסון כי אין נורדיי זהיר די צרכו בתביעותיו: כי את כל מה שכדי לתחזק כבר דרשו ממנהיגי האומה, וכל אשר לא דרשו – סימן הוא שאין צורך.

רואה אני להקדים: איןני מקבל את תכניתו היישובית של נורדיי,² כמו של אל קיברתי את תכניתו המדינית בימי המלחמה: לשבת בחיבוק-ידיים. אלום יש להבדיל בין תכנית לייחס. תכניתו של נורדיי – "עליה בלתי מוגבלת" – איןנה תכנית, ועל זה עונה ה' דודיסון דברים נכונים. אבל היחס לשאלת

1. הוועידה ה-22 של ציוני אמריקה בשיקAGO.

2. על יחסו של ז'בוטינסקי לתכנית נורדיוא ראה העלה מס' 17 למכוא.

העליה, למקום הראוי לה בעבור דרישותינו, היחס הזה נכון יותר אצל נורדיי מאשר אצל סופר "העולם" וחוגו הרשמי; ועל זה כדאי להעיר בכל הרצינות הדרישהה לפי ערך העניין.

ה' דוידסון כותב: "הגירה חופשית או מטודרת – זהה שאלת חמורת, שאיאפשר לקבוע בה למפרע הלכה פסיקה. לנו נכבד רק שתהיה ההלכה תלואה רק בנו ולא בכוחות עומדים מהוצאה לנו; הקונגרס שלנו, או באיזכחו, ידונו בדבר הזה, יהיו בלי ספק חילוקי-דעות, יהיו מצדדי ההגירה חופשית עם נימוקיהם, ויהיו תנאים חיוניים, כמו, למשל, חסרון הדירות, ההובלה, הפרנסה, מצומם הכוחות החומריים וכו' שצדrik יהיה להתחשב עמם". אמת ונכון וברור, ומוכן מאליו. כל כך ברור ומוכן מאליו עד שהנני מתקשה להאמין, כי מקס נורדיי איננו מבין את כל אלה בעצמו. הלא סופ'יסוף גם הוא קרא את הספרים על ההתישבות והגירה שקרהנו כולם, ואולי גם עוד יותר מכלנו; וסופ'יסוף אולי אין מဂלים לו סוד ודבר-סתור, כשהספרים לו, כי בטרם נעיבר המונחים לא-ארץ ציריך שנאה בטוחים כי ימצאו בה מחייתם. אלא שפירוש נסחתו של נורדיי – "עליה בלתי מוגבלת" – היא התביעה שלא ישימו לנו גבולים מן החוץ. התישבות היא עבודה מרכיבת: פעמים יש לפתוח את השער ופעמים – לסגור את השער; וגם סגירת השער היא קולוניזציה, אם היודים שגרו אותו הם ידי הקולוניזטור בעצמו ולא ידיים אחרות. התנאי הזה הוא התנאי העיקרי.stell גלויה אין התישבות: אין דוגמה בדרכי-הדים לייצור יושב האגן מבלי שהיא השרה הרשות (או הכוח המשעי) לסגור ולפתח את השער בידי הקולוניזטור עצמו. ככה נבראו היישובים באמריקה הצפונית והדרומית, באוסטרליה ובדרום-אפריקה, בסיביריה ובאזורים ימי-האזור. ידע את הדבר הרצל, וعليו בנה את דרישתו היסודית: "טרטרר". יודע אותו גם נורדיי. אבל – היודעים אותם, השמו לב לו גם אלה אשר בשם מדבר ה' דוידסון?

כו – עונה ה' דוידסון. "תביעות הציונים אין כוללות לא פתיחת השערים ולא נעלמת השערם. כי אם הדרישה, שככל שאלת הגירה, שהיא חלק בתיג'נרד משאלת הקולוניזציה בכלל, תימסר בידי הנהלה הציונית כזאת בין תביעותינו שהווצגו לפני ידידינו הגדולים. לידיעה המשחת הזאת השתקנו והתגענו זה כמה: לא העזנו לשאול בקהל רם. אבל בלבנו שאלנו: מה אם, חס וחלילה, דוקא את התביעה הזאת שכחן – והנה בא העיתון הרשמי ומודיע, כי לא שכחן. טוב מאד. ואולם אשאל נא שאלת אחת: هل היא יקרה לפעמים, כי בעיתון رسمي TABO טעות חשובה. הבתוות ה' דוידסון כי איננו טועה? התבונן היטב – אבל באמת היטב – בנוסחת הדרישות שהווצגו? התבונן היטב ומצא את התביעה הזאת כתובה שחור על גבי לבן? מאושרים

הננו לשמעו הבשורה; ואולם בכל זאת, אולי יתריך את עצמו שנייה ויחקור עוד פעם ויגיד לנו את המסקנה.³

מה שרצינו להגיד, אפשר לומר גם באופן ישר ובלי אידוניה. אם מצאו באיכוחנו בעולם הגדול, כי "מורים" הם ליותר על תביעות שהן יסוד כל עבודה יישובית, אז, לכל הפחות, היו צריכים להימנע מהפצת בשורות מעין זו. הקונגרס הבא יתבונן בדבר, אם באמת היו "מורים" יותר, וכי אכן או יאשימים אותם: אבל אסור לבלב עוד ועוד את החלום היפה שלחלמה הגולה אחרי ב' נובמבר לשנת 1917 – לרמוז, כי "הכל טוב", "הכל בסדר", כי תביעותינו מתאימות לתעוזותינו, בשעה שידוע לאומרים ולכותבים כי החלום חלום הוא. "חכמים היוזרו בדבריכם".

כל היחס הרשמי אצלנו לעניין ההגירה מארצאות הטעח איןנו יחס מדיני. אמן, לא נבראה הציונות לשמש תרופה לפוגרומים, אמן הציונות אינה מנוסה כי אם יצירה וכו' וכו' – את השבלונה הזאת יודעים כולנו, והשתמשנו בה ת'ז פעמים בוויכוחים עם אויבי הציונות לפנים, בימי הויכוח והתעモלה, אבל עברו ימי הויכוח, עתה חיים אנו בימי המעשה. אנו לפני אירופה בדרישה חשובה ומורכבת: טובעים אנחנו מאירופה עזורה עזני – למה נרמה את עצמנו – שאיןנו מן הקלים ביותר. והגורל רצח דוקא כי ברגע זהה יפרוץ המבול הנורא בಗטו הנושן, וקמו מיליוןים במקלם ובתרמילים ובזעקה אחת על פיהם: ארץ-ישראל. חוכת איש-מדינה אמיתי במרקחה כזו היא, לצרף את שני החזויות האלה – את האסון בגלות ואת שחרור המולדת. חוכתו היא להגיד לאירופה: "אין כאן פתרון חוץ ארץ-ישראל. ואם תגידו כי עוד אין מקום בה –震עה لكم: אל תקמצו בהנחות, אל תגבילו אותה, תננו לי את הרשות השלמה לעברך וליצורך, ואכנה מקום. אני יודע כי קשה התעודה הזאת, אבל דוקא מפני קושיה הגדול דורש אני זכויות גדולות. האצליח? אין עם יודע מראש את סוף התוצאות. אולי אפתור את השאלה ולא מחר כי אם מחרתיים; לא את כולה, כי אם רק מחציתה; אבל תננו לי לעשות את התאמצות הגדולה, תננו בידי את כל האפשרות וכל החופש וכל מכשורי הבניין".

3. בפברואר 1919 הגישה ההסתדרות הציונית לוועידת השלום תוכיר בשם Statement of the Zionist Organisation Regarding Palestine הציונית (פברואר-מרס 1919) נמתחה ביקורת קשה נגד מתינותו של הצעות הכלולות בתוכיר, ובודיעבד הוחלט לעשות בהן תיקונים ולבקש מן המנהיגים הציוניים להשתמש בחאלות המתוכנות "ככיס לפועלם בעtid". בנוסחת המתוקן של הסעיף הדן "בسمכויות המועצה (הסוכנות) היהודית נאמר: Jewish immigration and all Jewish affairs in Palestine to be entrusted to such Council".

כמובן, אינני יודע, מה הייתה משיבת לי אירופה על הדברים האלה. אך את זאת אני יודע: אז הייתה מתייחסת לציוויתן כאלו דבר אשר לא רק ערכו המוסרי גדול, כי אם גם ערכו העשי. חלק העסוקים היו מאמינים בהצלחתנו, חלק אחר היו מסופקים או גם לועגים, אבל לשם נסיוון חשוב ומעשי, ברגע שכזה, הרגע היחיד בדברי ימינו כאשר הגעה לבסוף אנקת ישראל המעונה לאוני העולם הנאור, כלו – ברגע שכזה, לו הצגנו להם תכנית של פתרון גדול היינו גם מוצאים חומרים גדולים.

זו את לא עשינו. כמעט מיום פרסומה של הצהרת בלפור התחלנו אנחנו בעצמנו, אנחנו ולא אחרים, מיהרנו הראשונים לספר להם כי מתונות וזהירות אנו בתכניותנו, ואין אנו מאמנים בעלייה גדולה, ואין בכוונתנו להציג את הציווית בתור תשובה לצרכי הגירה ענקית ממוראה אירופה. אנחנו עצמוני הפרדנו את דרישותינו מעלה דרישות המציאות האומה. מכך גدول, הקשור בכל עתידה של אירופה המורחית, דבר שモכרחים להתחשב בו בשעה שדינם בשאלת פולניה, או אוקראינה או גליציה או הונגריה או רומניה – מדובר ענקי זה,عشינו את הציווית בעיני המשלחות לענינו של נחמה מוסרית, שעשו רוחני, קהילה או הכנסת שתהיה לדוגמא ולמודפת לשאר היהודי תבל... צר וקשה לי לבטא את המלים האלה, אבל לא מדמיוני מיציתי אותן כי אם מפי נקרים חשובים שמעתין בתור פירוש למבטא "בית לאומי"....
בזה צודק נורדי. יש סכנה, שאם נותנים לדבר כזה להשתרש במוחות, יותאמו לו גם הדרישות שנדרשו וgam הוצאות שנקלבל.

8. הבירור החסר (לבואו של סר סמואל)

הארץ, 1 בפברואר 1920

ביאותו של מר הרברט סמואל היה מאורע גדול ומשמעות בחינוין,¹ ועל כלנו מוטלת החובה להקל ולא להכבד את עבודתו. נכבד ולא נעוזר לה, אם נשכח דבר עיקרי אחד שאסור לשכוח: כי מר סמואל הוא, ברגע זה, קודם-כל, פקיד

1. הרברט סמואל הגיע לביקור בארץ-ישראל בפברואר 1920 ושהה בה במשך חודשים, בתפקידו כיוושבראש הוועדה המייעצת לפיתוחה של ארץ-ישראל לצד ההסתדרות הציונית, במטרה לחזור וליעוץ למימוש הצעאי בונגער לתכניות פיתוח וענין אדמיניסטרציה.

אנגליה, ולא בא הינה מטעם תנועה זו או אחרת, כי אם אך ורק מטעם הממשל האנגלית. אין זאת אומרת, כי אסור לנו ל��ות שנפגוש מצדו בהבנה ורצון טוב ביחס לשאיפתנו הלאומית. להיפך, דוקא זהה מקומות כולם. אבל יחד עם זה צריכים כולם להבין ולזכור, כייחס של מר סמואל לדרישות הלאומנים השוניים בארץ, כל זמן שישכון על הר הזיתים,² תלוי לא בסיסות מפלגה זו או אחרת, כי אם אך ורק בדיקומנט הבריטי – בהכרזות בלפור. הכרזות בלפור היא הכרזה ציונית. מי שעומד על בסיסה הוא ידינו; אבל יש הבדל בין ידיד לבין איש מפלגתי, ואת הגבול הזה צריכים גם אנחנו לשמור. יהודי ארץ-ישראל אהובים הפגנות וקבלות פנים ודבריהם מיליצה. נשתעשע נא בכל אלה גם הפעם, אם עוד ידי-אפשר לוותר על משחקי תינוקות; ואולם ניזהר בשעת המשחק לבב יתקבל רושם שאינו נבון ואני מתחאים.

מר סמואל ידוע בתור איש מעשה, ובעניינו אין כל ערך לברכות ותשבחות. בא הינה לשם עבודה – ועל העבודה שלפניו רוצים אנו להגיד מלבים אחדות. מר סמואל נשלח לארכ'ישראלי בתוריו יועץ לענייני כספים ולענין הנהלה. בשני המקצועות האלה ימצא לפני כר נרחב של עבודה. בלי ספק, עוד לפני צאתו את לונדון הבירה הכיר את נקודת המבט הרשמית על המצב שבסארץ. למשל, את התזכיר האופטימיסטי שצירף הקולונל גבריאל, יועץ הכספיים שהוא,³ להצעת תקציבו האחרון; עתה יוכל מר סמואל להשוו את הדוקומנט הזה עם המציאות שתארינה עניינו, יתבונן במצב הדריכים, בעבודת מסילות-הברזל, בסדרי הדואר והטלגרף; יחקור את סיבות היוקר מצא אחד, ומצד שני את סיבות תרדמתה המורה של האיניציאטיבת הפרטיה בשדה המסחר וההתעשייה. גם במקצוע הנהלה ימצא מקום רב להערות ותיקונים – בעבודת הערים והמשטרת, בהרכבת הפקידות, בשימוש השפטות, במושטת ה"מדיני" המוחדר השורר בשכם⁴ – ובعود הרבה דברים שיראה לו הנזין. את כולם יראה, וויצו את משפטעם.

אולם כל אלה רק פרטם המה, לא העיקר. הדבר העיקרי החסר לנו פה בארץ הוא הבנה הדדית. אולי לא נטעה אם נאמר, כי ממעל ליתר תפיקיזיו של

2. מקום מושבו של המישל הצבאי הבריטי.

3. קולונל אדמונד ויויאן גבריאל שמש כיווץ הכספי לראש המישל בארץ-ישראל וגיילה עמדה אנט'ציונית מובהקת. וייצמן סבר כי גרם לעניין הציוני נזק שהוא בבחינת "בכיה לדורות". ראה מכתיבו לשכה הציונית בלונדון, 7, 9 בנובמבר 1919, אגרות, ט, עמ' 254-253.

4. הכוונה נראה לאיסור שהוטל על מגורי יהודים בשכם, מרכזה של התנועה הלאומית הפלשתינית על ידי לוטננט-קולונל האבארד. ראה מכתב וייצמן לפלייכס פראנקופרטר מיום 10 ביולי 1919, אגרות, ט, עמ' 190.

מר סמואל עומד הפקיד הזה: ייצרת הבנה הדודית בין היהודים והערבים. זה רצונה של הממשלה האנגלית אשר שלחו, וזה גם רצונו הוא, וזה גם רצוננו אנו. כמושלה האנגלית וכמරל סמואל, בטוחים גם אנחנו, כי הבנה זו אפשרית, וכי יש בהכרזת בלפור יסוד בריא שעליו היינו יכולים לבסס אותה.

אבל – ההבנה צריכה להיות הדודית, משני הצדדים. היהודים צריכים להבין, כי ארץ-ישראל עוד איננה מדינה יהודית; אבל גם הערבים צריכים להבין כי ארץ-ישראל עתידה להיות בית לאומי לעם ישראל ומרכז לעלייה עברית גדולה. היהודים כבר "הבינו". כל האגדות שמספרים בחוזק-ארץ על-דבר ה"חפוץ" הארץ-ישראל אין אלא בדיות. די לעיין בדרישותינו הלאומיות, שנוטשו במעטפת באיכוח היישוב, ביפו בדצמבר 1918 – נוסח זהיר ומתוון, מייסוד על העיקר של שווון כל הגועים בארץ. אבל במחנה השני – שם עד היום הזה עוד לא הבינו, כי הכרזת בלפור יחד עם הודעות צרפת ואיטליה⁵ הן דבר רציני וקבעו. עד היום הזה יש חולמים, כי עוד אפשר למחוק אותן מעל דפי ספר-ההיסטוריה, וכל זמן שקיים החלום הזה, הלא אין מקום לפשרה. מי ירצה להתפרק עם שותפו, כל זמן שיש לו "תקוה" להתפרק מנו לגמרי אין מספר לצעדים שנעו מצדנו לקראת הגזע השכן: נכשלו כולם באותו מכשול –

בסברה שאולי עוד "תתבתל" הכרזת בלפור.

סבירה זו איננה מקרה, כי אם פרי טעות תכיסית גדולה. עוד פעמי אדויש, אנו כולנו מבינים את ההכרח של איטיות זהירות, מבנים שבית לאומי איננו מדינה לאומית, מבנים שגם בנין הבית הלאומי אסור להתחילה בלי אישור ויעידת השלום. אבל יש דבר אחד, שלא רק אפשר ומהות, כי אם צריך היה לעשותו מן היום הראשון. להסביר לתוכבי הארץ את המצב כמו שהוא – להסביר להם, האם כי הכרזת בלפור עוד איננה חוק, אבל חתמו עליה דזוקא אותן הממשלות שהן עתה השילוט בוורסיה ובבולם. וכך עתידה היא להיות לחוק, אם תרצו ואם לא תרצו, ואם יימסר המאנדט לממשלה פלונית או לממשלה אלמנונית. לו בא בזמנו בירור רשמי כזה, כי אז שורה פה מכבר הבנה ושרה והרמונייה, אבל הבירור לא בא. הכרזת בלפור לא זכתה אף פעם גם לטעם רשמי פה בארץ, והධימון המורחבי פירש את השתיקה הזאת כהודה... לא לשם תוכחה אומרים אנחנו את זאת, ושום נסיוון של ימי המשטר הזמני⁶ לא יגרע כמלוא נימה מאמונהנוenganlia המשחררת. לא מתמול-שלשים

5. הודיעות התמיכה של ממשלה צרפת ואיטליה בהצהרת בלפור, פברואר-מאי 1918, ראה לייאנרד שטיין, מסד למדינת ישראל, תל-אביב 1962, עמ' 492-488.

6. המושל הצבאי – (O.E.T.A.) Occupied Enemy Territory Administration. לא מזמן-שלשים נובמבר 1917 עד يول' 1920.

נולדה אמונה זו בלב עמו, ולא יעקרה ממש לא הברות שככיבש היפוא⁷ ולא מעשה שכם. יודעים אנחנו איך להעריך גם את העבודה הטובה שראיתנו; יש שמות, שאליהם מתייחס כל יהודי בארץ ברוחם כבוד ואמון ותודה; ולפנינו כל העולם מוכנים אנחנו להעיד, שאת תפקido הריאשי – את שמירת השקט – מילא המשטר הזמני בטקט מרובה ובhasilחה גמורה למרות מעצורים בכירים. אבל ניכר ומורגש הוא מכל הצדדים, כי הגיע זמנו של תיקון עיקרי, של הבירור החסר, ומחלים אנחנו למר הרברט סמולאל, כי תהיה ביאתו לראשת תקופה חדשה.

9. המשבר

הארץ, 28 במרץ 1920

עוד פעם ועוד פעם: אל תגוזימו. הכרזות בלפור איננה בסכנה, ומצב הדירה שzievozhniet בדעת-הקהל העולמי, במושבות ובאספת השלים⁸ עודנו בריא. דוקא הצד אשר אליו שייך גם כותב הטורים האלה, יש לו זכות ידועה לדריש כי יאמינו קצת בחושו, חוות שהראה את עצמו כנכון פעם אחדות. הלא דוקא אנחנו הפסיםיטים, אנחנו מתרי התהראות. רעיון הגדור שהוא יסוד תכיסינו גם הוא רעיון פסימיסטי בעיקרו, כי פירושו הוא שאסור לסמוך רק על הבתחות ידידים. וגם השני מעקירינו היסודים – דרישת הקונטROLה המדינית, ביחוד הקונטROLה על בחירות הנציגות והמושלים שיישלחו הנה לנHAL את ענייני הארץ – הלא גם זו טענה של פסימיסטים, לא של אופטימייטים. וגם אין אנחנו מגוע המשקיטים מטעם הרשות, ולא מגוע המכריזים שלום – ואין שלום. לו ראיינו סכנה מחוץ-ארץ, היינו מכריזים עליה בגליוי, כאשר הכרזנו והתרינו זה מכבר על זו שבחארץ, ובעותותנו זאת לא היינו מתחשבים בפקודות או בנסיבות מצד מי שהוא – כמו שלא התחשבנו גם קודם.

בשם הצד הזה (אולי ידו היום בארץ-ישראל, כי יש לו קצת רשות להיקרא

7. בדרך מיפו לירושלים רבו המהמורות שהקשו על התנועה ובעיתונות נכתבו תלונות על קשיי הדרך. ראה חדשות הארץ, 3.10.1919.

8. היידות העבריות פורקו ברובן ביולי 1920. המשך קיומן של היידות במסגרת הצבא הבריטי בארץ-ישראל עמד במרכזו השקפות המדינה של ז'בוטינסקי לפני הפירוק והפרקתו מתביעת מרכזית של תנעותו לאחר-מכן.

בשם "הרואה את הנולד") בשל הצד הפסיכיסטי הזה אני דורש עוד פעם מהקהל: אל תגוזמו. כאשר ראיינו בחוגי הנהלתנו את המגמה לבטל את כל המתהוה בארץ ולהאמין כי "פוליטיקה נעשה גם פה. ודוקא מפני שטעות גדולה טעו, כי חלק חשוב של פוליטיקה נעשה גם פה. ואך מאני שהתגוננו לسنורים של לונדון, רשות לנו להתנגד היום לسنורים של ירושלים. חוש המדינה, חוש המדינה, ואל תגוזמו – את המלדים האלה צריך כל יהודי למדוד בעילפה. כי גם בימי שmagן בן ענת לא ידענו אותן וזה הוא שהביא לחורבנה. אל תגוזמו. אל תהשבו את רחוב יפו לטבור העולם הפוליטי, ואת העצקות אשר שמעתם שם לגורם פוליטי,² ואל תהשבו את העם האנגלי לשקרן, ואל תהשבו את העם האנגלי לנחלש – איןנו נחלש. ואל תהשבו את השודד מת'יחי וגם את שולחיו הנסתרים בدمשך לכוח: אינם כוח. אחד ויחיד הוא הכוח בעולם ושמו תרבות – העבודה היוצרת הצבורה במשך דורות. עמי התרבות מושלים וימשלו. צרפת תישאר צרפת, מרוקן תישאר מרוקן; וגורלה של מולדת שודדי תלח'י גם הוא כగורל מרוקן, כי התרבות כובשת ומושלת ועל שבתי מדבר להיכנע וללמוד. לא תקבל אירופה פקודות מדשך: دمشق תקבל פקודות מפאריס ומלונדון ותשא אותן כמו שנשאה את אלה מקושטאות אטמול ושלשים.

הכרזות בלפור איננה בסכינה. אמן משלחה פה בארץ, ממשך שנתיים אלה, מזימה מסוימת לברווא מאירוע, אשר "יזוכחו" את העם האנגלי ואת המשלה בלונדון, כי את הכרזות בלפור צריך לבטל, יعن "אי-אפשר" להוציא אותה לפועל. שיטה זו (ו Анаהנו יודעים את מחבריה) היא-היא שהביאה את הארץ לידי מצבח הנוכחות. אבל גם מחבריה כבר הבינו, שאת מטרתם זו לא ישיגו. וכאשר הבינו את זה, החליפו את חזיתם. בהכרזות בלפור כשהיאו לעצמה אינם נלחמים עוד: להיפך, מודים ברצון טוב כי הדבר הוחלט לטובתנו ואין לזו ממן ואין על מה להתווכח. אבל בעצם אותו הזמן, משתדלים ליצור בארץ-ישראל פרצדנטים שייעשו את הכרזות בלפור ואת סיסמת הבית הלאומי למלה ריקה. הלא גם לשולין התורכי היו זכויות על מצרים על הניר, מבלי שהורש הדבר במצרים גופא. וזה מה שרוצים האדונים הallowה לעשות גם לנו. על הניר כתוב "בית לאומי"; למעשה היה פה רומניה חדשה.³ זה חלום, ובשבילו הם מנוטים להקשר את הקركע על-ידי האמצעי הגדול והענקון –

2. מדובר בהפגנות ערביות שנערכו בירושלים ב-28 בפברואר וב-8 במרס 1920.

3. קונגרס ברלין (1878) התנה את ההכרה עצמאוותה של רומניה בהענקת שויז'יצ'קיות ליהודים; אולם רומניה השתמשה מילוי התנאי: רק ליהודים מעתים הוענקה אזרחות וכן היהר אף נשלחה הנ廷יות הרומנית.

הפרצדנט. הם מקוימים, שם רק יתרפס הפרצדנט במשך זמן מוגבל, אז יהיה למסורת, למצב שהשלימו אותו והתרגלו בו כל הצדדים – וגם היהודים. טיסמתה השיטה הזאת: בית לאומי? כן, כמובן, בלי ספק: אבל אסור להרגינו את החוני והחתי והגרגשי – ולכון צריך להסיר כל דבר ה"מרגייז". צירוף הצבעים לבן וכחול יש בו סגוללה להרגינו, לכן צריך להטירו. המלים "עוד לא אבדה" מרגיזות – נסיר גם אותן. מנורה של נחשות על מצח הכוּבָע⁴ מרגיזה – ולכון נרחק את נושאיה מכל מקום שבו יוכלו לראותם, ולסוף – מי יודע – אולי נקבעו אותם לגמרי. האותיות המרובעות גם הן מרגיזות, וכו' וכו'. המגמה הזאת תתפתח בהגיון הכרחי ותקיף את כל מקצועות החיים. גם השופט העברי כבר מרגין, וכבר היו נסיוונות פה בירושלים לעשות "צדדים" גם בנידון זה. אחר-כך ירגע השוטר העברי, ואחריו הפקיד העברי שבסמוך הדואר, וגם את אלה יסירו מפני דרכי שלום. ולסוף – או אולי קודם כל – יסירו את הדבר היהודי הבולט ביותר ומהרגיזו ביוור – את הכנסה העברית, ונשוב לימי הניר האדום,⁵ רק בלי חסות הקונסולים. אבל במאנדט יהיה כתוב "בית לאומי". זה חלומם, ולהם שואפים – ויש סכונה שיישגנו, אם נוסיף לשותק. טוות שאין דוגמתה עשוינו בשתיותנו עד כה – או, יותר נכון, יש לה דוגמה בשתיותנו על דבר מצבנו בפולניה שלפני המלחמה: והמשל הזה יהיו לנו להתראה. העם האנגלי איננו שקרן, אין בעינו האשמה גדולה מזו: They do not play the game בריאה ועמוקה, והיא על צדנו; אבל דעת-הקהל היא בית-דין שלא יתערב ברייב, כל זמן שלא יבוא התובע בעצמו ולא יתבע את עלבונו. את זה נעשה – וניצחנו: לא נעשה – ו Abedno. המסכות הוסרו, באה שעת הדברים הברורים, וכל הקלפים מונחים על השולחן ופדרופם למעלה. או איתנו, או נגדנו.

4. של חילוי הגודדים העבריים.

5. "הפתקה האדומה" (חוכרה) שהונגה בשנת 1890 ונמסרה ל"תיר" המגיע לארץ ישראל כרשיון ומני לשוחה בארץ. להלכה הייתה עליית היהודים לארץ אסורה על-ידי השלטון העות'מאני. וראה בעניין זה אכבר לי, "העלייה היהודית לארץ-ישראל לפני הממסכים של עלי אכרם ממחצרת, ירושלים (1906–1908)", קתדרה, 12 (יולי 1979), עמ' 174–164.